

Andrea Winnem Trydal

Hvordan forstå motstand til bærekraftig omstilling

En diskursanalyse av hvordan krigen i Ukraina brukes i mediedebatten rundt videre olje- og gassproduksjon i Norge

Masteroppgave i Innovasjon, entreprenørskap og samfunn
Veileder: Berit Therese Nilsen

Mai 2023

Andrea Winnem Trydal

Hvordan forstå motstand til bærekraftig omstilling

En diskursanalyse av hvordan krigen i Ukraina brukes i mediedebatten rundt videre olje- og gassproduksjon i Norge

Masteroppgave i Innovasjon, entreprenørskap og samfunn
Veileder: Berit Therese Nilsen
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for geografi

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

I 2022 har nordmenn fått kjenne hvordan en krig i Europa påvirker økonomi, politikk og trygghet. Det har reist seg en debatt om energi- og klimakrisen som Europa og verden står overfor, hvor oljeproduksjonen i Norge står sentralt. Krigen har endret forutsetningene for videreføring av olje- og gassnæringen i Norge, og debatten i norsk media omhandler Norges fremtid som oljenasjon. Motstand til bærekraftig omstilling har også vist seg å være sentralt i debatten og det er store uenigheter om hvordan vi skal håndtere både energi- og klimakrisen samtidig. Formålet i denne masteroppgaven er å svare på følgende problemstilling:

Hvordan brukes krigen i Ukraina i argumentasjonen rundt olje- og gassproduksjonen i Norge?

Jeg har i tillegg benyttet to underspørsmål for å operasjonalisere hovedproblemstillingen. Disse spørsmålene går inn på hvilke argumenter og ståsted som er fremtredende i debatten, og jeg vil undersøke om det å være *for* videreføring av olje- og gassproduksjon i Norge er det samme som å være *mot* bærekraftig omstilling. Problemstillingen med tilhørende spørsmål vil bli besvart gjennom en diskursanalyse av 154 nyhetsartikler i norsk media. Jeg har identifisert to diskurser som jeg har tatt for meg, *energi- og klimakrisediskursen*, og *motstand til bærekraftig omstilling-diskursen*. De empiriske funnene diskuteres opp mot relevant teori og tidligere forskning fra samfunnsvitenskapen om omstilling og energipolitikk, miljødiskurser, kontroverser og sosial motstand. Denne litteraturen benyttes som grunnlag for å svare på problemstillingen.

Argumentasjonen for videreføring av olje- og gassproduksjon i Norge knyttes sterkt opp mot krigen i Ukraina og det er tydelig gjennom diskursene at Norges olje fremstilles som den mest bærekraftige oljen, og derfor bør benyttes. Det er uenighet om når Norge skal fase ut næringen og hvordan Norge skal håndtere energikrisen. Politikere har de tydeligste stemmene i diskursene og klimaaktivistene sørger for at klimakrisen ikke tilsidesettes i debatten og representerer miljøbevegelsen i diskursene. Det å være for videreføring av olje- og gassproduksjon er ikke det samme som å vise motstand til bærekraftig omstilling, men jeg har identifisert både direkte og indirekte motstand i diskursen som vil legge begrensninger på omstillingen.

Abstract

In 2022, Norwegians have experienced how a war in Europe affects the economy, politics, and security. This has sparked a debate about the energy and climate crisis that Europe and the world are facing, where oil production in Norway is central. The war has changed the conditions for continuing the oil and gas industry in Norway, and the debate in the Norwegian media concerns Norway's future as an oil nation. Resistance to sustainable transformation has also proven to be central in the debate, and there are major disagreements about how to handle both the energy and climate crisis simultaneously. The purpose of this master's thesis is to answer the following research question:

How is the war in Ukraine used in the argumentation around oil and gas production in Norway?

In addition, I have used two sub-questions to operationalize the main research question. These questions investigate which arguments and positions that are prominent in the debate, and whether supporting the continuation of oil and gas production in Norway is the same as opposing sustainable transformation. The research question and associated questions will be answered through a discourse analysis of 154 news articles in Norwegian media. I have identified two discourses that I have examined, *the climate and energy crises discourse* and *resistance to sustainable transformation discourse*. The empirical findings are discussed in relation to relevant theory and previous research from the social sciences on transformation and energy policy, environmental discourses, controversies, and social resistance. This literature is used as a basis for answering my research question.

The argumentation for the continuation of oil and gas production in Norway is strongly linked to the war in Ukraine, and it is clear through the discourse that Norway's oil is presented as the most sustainable and should therefore be utilized. There is a disagreement on when Norway should phase out the industry and how Norway should handle the energy crisis. Politicians have the clearest voices in the discourses and climate activists ensure that the climate crisis is not sidelined in the debate and represent the environmental movement in the discourses. Supporting the continuation of oil and gas production is not the same as opposing sustainable transformation, but I have identified both direct and indirect resistance in the discourse that will limit the transformation.

Forord

Denne masteroppgaven markerer slutten på min tid som student, og det er både vemodig og fint å skulle tre inn i de voksnes rekker. Studietiden har vært en fin tid, hvor jeg har lært mye om meg selv og opplevd både glede og frustrasjon. Nå har jeg kommet til et punkt hvor det føles riktig og på tide at studietiden er ferdig og jeg gleder meg til å ta fatt på arbeidslivet. Studietiden på både BI i Oslo og NTNU i Trondheim hadde ikke vært den samme uten gode venner og familie som har heiet og oppmuntret meg når jeg har vært umotivert.

Takk til Berit Therese Nilsen for ditt engasjement og støttende veiledning gjennom dette semesteret. Jeg har satt pris på din tilgjengelighet, dine råd og tilbakemeldinger som har hjulpet meg gjennom prosessen.

Takk til familien for at dere alltid har støttet og vært imponert over det jeg har fått til, både på skolen og arbeidslivet ved siden av studiene.

Tusen takk til min kjære Hans-Christian for at du har minnet meg på jeg har mer tid til rådighet enn jeg selv tror. Veldig takknemlig for at du alltid lager middag til meg og får meg til å le på kjedelige dager.

God lesning!

Andrea Winnem Trydal

Trondheim, mai 2023

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	1
1.1 INTRODUKSJON OG RELEVANS	1
1.2 HVORFOR DISKURSANALYSE?	2
1.3 FORSKNINGSSPØRSMÅL	2
1.4 KOBLING TIL CURE	3
1.5 OPPGAVENS STRUKTUR	4
2. TEORETISK OG KONTEKSTUELT RAMMEVERK	5
2.1 TIDLIGERE FORSKNING PÅ TEMAET OG FAGLIG INNGANG	5
2.1.1 <i>Effekten av geopolitiske usikkerheter</i>	5
2.2 RINGVIRKNINGER OG VERDISKAPING	7
2.2.1 <i>Verdiskaping og sysselsetting i olje- og gassnæringen</i>	7
2.2.2 <i>Ringvirkninger av olje- og gassnæringen</i>	7
2.3 OMSTILLING OG ENERGIPOLITIKK	8
2.3.1 <i>Muligheter for omstilling og omstillingens tempo</i>	8
2.3.2 <i>Energi, politikk og geografi i endring</i>	11
2.4 KLIMAKRISEN OG MOTSTAND TIL BÆREKRAFTIG OMSTILLING	13
2.4.1 <i>Det norske paradokset og miljøvennlig olje</i>	14
2.4.2 <i>Sosial motstand og kontroverser i energiomstillingen</i>	16
3. METODE OG UTVALG	21
3.1 KVALITATIV TILNÆRMING	21
3.1.1 <i>Begrepet diskurs</i>	21
3.1.2 <i>Diskursanalyse</i>	22
3.1.3 <i>Retningslinjer for diskursanalyse</i>	23
3.2 METODEGUIDE	24
3.2.1 <i>Innsamling og selektering av data</i>	24
3.2.2 <i>Bearbeidelse og analyse av datamaterialet</i>	26
3.3 FORSKNINGENS KVALITET	28
3.3.1 <i>Pålitelighet</i>	28
3.3.2 <i>Gyldighet</i>	29
3.3.3 <i>Generalisering</i>	29
3.4 METODISKE BEGRENSNINGER	30

3.4.1 Refleksivitet	30
3.4.2 Posisjonering.....	31
3.4.3 Språkets relevans i diskursanalyse.....	31
4. ANALYSE.....	33
4.1 TIDSUTVIKLING.....	33
4.2 ENERGI ELLER KLIMA – HVA SKAL PRIORITERES?	33
4.2.1 Hvordan håndtere energikrisen?.....	35
4.2.2 Konsekvenser ved fossilt brensel.....	36
4.2.3 Politisk nedprioritering av klimakrisen og omstilling.....	37
4.2.4 Utbygging og satsing på grønn energi.....	38
4.2.5 Klimaaktivisters stemme.....	39
4.3 MOTSTAND TIL BÆREKRAFTIG OMSTILLING	41
4.3.1 Glede over nye oljefunn.....	41
4.3.2 Forsvar av dagens energikilder	42
4.3.3 Motstand til grønn energi.....	43
5. DISKUSJON.....	45
5.1 TIDSUTVIKLING – HAR NOE ENDRET SEG?	45
5.2 TO KRISER – HVA BLE PRIORITERT?	46
5.3 MOTSTAND – ER DEN ØDELEGGENDE?	48
6. KONKLUSJON.....	51
6.1 VIDERE FORSKNING.....	52
7. KILDER.....	55

TABELL 1: KLASSIFISERING AV MILJØDISKURSER (JORDHUS-LIER & STOKKE, 2017, S. 352).	15
TABELL 2: SØKEKRITERIER I RETRIEVER	25
TABELL 3: OVERSIKT OVER KODER SOM ER BRUKT I ANALYSEN.....	27

1. Innledning

1.1 Introduksjon og relevans

24.februar 2022 ble Ukraina invadert av Russland, med Putin som styrende hånd og makthaver. Gjennom hele 2022 har befolkningen i trygge Norge kunnet se og føle hvordan krigen påvirker vår trygghet, økonomi, politikk og samhold med resten av landene i Europa. Vi har sett et Europa som må håndtere en pågående klimakrise og samtidig en energikrise som fikk fart grunnet krigen. Europa har i mange år importert olje og gass fra Russland som regnes som den fjerde største oljeprodusenten i verden. Da sanksjonene mot Russland ble innført, så vi hvordan oljeprisen skjøt i været, noe som ga Norge en eksportverdi på om lag 1933 milliarder for olje og gass. Dette var en økning på 120% fra 2021 (*Fakta om olje og energi*, u.å.). Når vi ser disse tallene er det ingen tvil om at Norge nyter godt av oljen. Dette skaper spørsmål om hvordan skal vi forholde oss til oljen i en verden med krig, klimakrise og att på til en energikrise?

I løpet av 2022 har det hyppig blitt diskutert i media hvordan Norge skal forholde seg til olje og gass i fremtiden. Situasjonen i Europa har endret forutsetningene, men spørsmålet er fortsatt det samme: Skal vi fortsette med utvinning av olje og gass eller skal vi satse på grønn energi? Må en av delene prioriteres eller kan det gjøres samtidig? Det har vist seg å være store uenigheter i debatten og jeg har ønsket å se hvordan motstand til bærekraftig omstilling kommer til syne i debatten. Det ukjente er *hvordan* denne motstanden vises, er den tydelig, vag eller finnes den ikke? *Hvilke* ulike aktører eller mennesker kommer motstanden fra, er det politikere, aktivister, næringslivet eller den vanlige mannen i gata? Og *hvorfor* finnes det motstand til noe som i utgangspunktet skal hjelpe verdens befolkning og jordkloden? Dette vil være vinklingen i oppgaven og jeg ønsker å forstå årsakene bak motstand til bærekraftig omstilling.

I min masteroppgave ser jeg på hvordan mediediskursene rundt olje- og gassproduksjon i Norge ser ut og hvordan krigen i Ukraina brukes i argumentasjonen. Denne debatten er kompleks og en diskursanalyse kan gi forklaring på hvordan mennesker argumenterer for og imot videre produksjon og utvinning, og gi et innblikk i hvordan motstand til bærekraftig omstilling utartes i norsk media. Videre vil en diskursanalyse skape en forståelse av de ulike synspunktene som kommer til syne. Det interessante er å se hvordan de ulike ståstedene for

og imot olje- og gassnæringen begrunnes i krisene Europa står i. Jeg har valgt å undersøke diskursen i tidsrommet hvor krigen i Ukraina var sentral i Europa og se hvordan krigen har påvirket mediediskursen og hvordan den kan knyttes til motstand til bærekraftig omstilling.

1.2 Hvorfor diskursanalyse?

I norsk media florerer det av ulike synspunkter, meninger og argumenter for hva Norge bør gjøre videre. Debatten om Norges fremtid med olje og gass finner jeg svært interessant. Som tidligere økonomistudent og nå student innenfor samfunnsvitenskap, er jeg opptatt av hvordan samfunnet og økonomien i Norge påvirkes av store beslutninger, som for eksempel oljeutfasing. Perspektivet med å være imot bærekraftig omstilling er også interessant, fordi det er tydelig for meg at verden trenger grønn energi. Tilegning av kunnskap om hvorfor det finnes motstand, vil gjøre at jeg lettere kan forstå motstanden og se problemstillingen om olje og gass i fremtiden med et mer diversifisert blikk.

Jeg har valgt å gjennomføre en diskursanalyse for å rette søkelys mot argumenter, synspunkt og holdninger i norsk media og hvordan disse henger sammen med hendelsene vi har sett i 2022. Ved å analysere samtaler eller tekster kan vi forstå og oppnå innsikt i hvordan mennesker forstår virkeligheten. Og videre kan vi se på sammenhengen mellom hvordan personen ordlegger seg om bestemte tema og hvordan de forholder seg til det bestemte tema og de etablerte mønstrene innenfor kulturen personen tilhører. En diskursanalyse kan fremheve hvordan mennesker skaper mening til det de beskriver gjennom måten de uttrykker seg på (Thagaard, 2018). Kunnskap om dette vil være nødvendig når Norge skal inn i en stor omstilling. Det vil gjøre politikere og næringsliv bedre rustet til å ta riktige beslutninger og inkludere samfunnet i beslutningene, og unngå mislykkede prosjekter som går negativt utover selskaper, byer eller befolkningsgrupper.

1.3 Forskningsspørsmål

På bakgrunn av introduksjon og oppgavens relevans lyder min problemstilling som følgende:

Hvordan brukes krigen i Ukraina i argumentasjonen rundt olje- og gassproduksjonen i Norge?

Som underproblemstillinger har jeg følgende spørsmål for å operasjonalisere hovedproblemstillingen:

Hvilke ulike ståsted kan identifiseres i denne argumentasjonen, hvem representerer disse ståstedene og hvilke argumenter brukes?

Kan en si at det å være for videreføring av olje- og gassproduksjon er det samme som å vise motstand til bærekraftig omstilling?

Jeg undersøker hvordan krigen i Ukraina kan knyttes til olje- og gassproduksjonen i Norge gjennom å analysere 154 nyhetsartikler, og om det kan identifiseres motstand til bærekraftig omstilling gjennom ulike perspektiv og meninger. Jeg ønsker å favne både argumenter for og mot olje- og gassproduksjon og identifisere ståstedene i argumentasjonen, hvem representerer disse ståstedene og om det er noen spesielle argumenter som brukes. Enten om det er kontroversielle argumenter eller om det er enkelte argumenter som er gjentakende. Jeg vil også undersøke om det å være *for* videreføring av olje- og gassproduksjon i Norge er det samme som å vise motstand til bærekraftig omstilling. Det er olje- og gassproduksjon som er mitt hovedfokus i oppgaven, men energiproduksjon, strømekspert og grønne energiformer vil bli trukket inn fordi dette preger debatten om olje- og gassnæringen. Dette gir et godt utgangspunkt for å starte en diskusjon om hvordan de ulike diskursene fremsto i media i løpet av 2022 og krigens første år.

1.4 Kobling til CURE

Tidlig høsten 2022 introduserte Berit Nilsen, min veileder, meg til forskningsprosjektet CURE og etter litt undersøkelser var dette et prosjekt jeg fant interessant. CUREs prosjektittel er 'Conceptualizing and Understanding Resistance against Energy Policy and Technology' og går i hovedsak ut på å undersøke motstand til bærekraftig omstilling. CURE har de siste årene lagt merke til hendelser og forsøk på aktiv motstand til å stoppe energipolitikk og teknologi som er knyttet til det grønne skiftet. De har funnet at motstanden er heterogen og er knyttet til mange ulike årsaker, bekymringer og livssituasjoner. CURE har som formål å produsere kunnskap om motstand til lavkarbonoverganger og dermed bidra til utviklingen og implementeringen av en mer sosialt bærekraftig og demokratisk vei til lavkarbonsamfunn. To av problemstillingene til CURE går ut på å forstå hva motstand til lavkarbonoverganger er, og hva denne motstanden gjør. Dette handler om å forstå

fenomenologien ved motstand til lavkarbonoverganger og de skal blant annet studere motstandens retorikk, estetikk, moral og diskurser (Cure, u.å.).

Min masteroppgave er knyttet opp til prosjektet ved å se på diskursen om motstand, ved at jeg gjennomfører en diskursanalyse av et utdrag norske avisartikler. Jeg har snevret det ned til å se på olje- og gassnæringen i Norge og hvordan krigen i Ukraina påvirker næringen. Deretter vil jeg se på hva argumentene for å fortsette olje- og gassutvinning er og hvordan dette kan knyttes til motstand av bærekraftig omstilling.

1.5 Oppgavens struktur

Oppgaven er delt inn i 6 kapitler. I kapittel 1 presenteres oppgaven med introduksjonen og forskningsspørsmål. Her presenterer jeg de formelle og personlige rammene for valg av tema og forskningsspørsmål. Kapittel 2 består av oppgavens teoretiske og kontekstuelle rammeverk, som inneholder en blanding av teoretisk materiale fra samfunnsgeografi, klimapolitikk og motstand til bærekraftig omstilling. Her vil jeg også presentere tidligere forskning på tema. Kapittel 3 er oppgavens metodiske del. Der presenteres oppgavens metodiske tilnærming med en forklaring på hvordan jeg har gjennomført diskursanalysen jeg baserer oppgaven på. Jeg går grundig gjennom innsamling og bearbeidelse av data, før jeg avslutter med forskningens kvalitet. Kapittel 4 og 5 er den analytiske delen av oppgaven. Jeg har valgt å dele opp analyse og diskusjon i to ulike kapitler for å bedre systematisere diskursene som presenteres i analysen og funnene som settes opp mot teori i diskusjonen. Til slutt presenteres oppgavens konklusjon og tanker for videre forskning i kapittel 6.

2. Teoretisk og kontekstuell rammeverk

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for det teoretiske rammeverket jeg bruker i analysen min som består av både bøker og fagfellevurderte forskningsartikler. Jeg starter med en kort introduksjon til tidligere forskning på tema, før jeg presenterer empiriske fakta om olje- og gassnæringen i Norge, hvor verdiskaping og sysselsetting i næringen og hvilke ringvirkninger næringen skaper redegjøres for. Deretter presenterer jeg relevant teori om omstilling og energipolitikk, blant annet om hvorfor omstilling ikke går raskere og mulighetene for omstilling. For å forstå debatten om olje- og gassproduksjon er det viktig å se det i en helhet med klimakrisen. Jeg vil derfor presentere teori om det norske paradokset, norsk miljøvennlig olje og miljødiskurser vi ser i debatten. Avslutningsvis gjør jeg en teoretisk redegjørelse for motstand til bærekraftig omstilling. Det inkluderer NIMBY-fenomenet, kontroverser og generell sosial motstand.

2.1 Tidligere forskning på temaet og faglig inngang

Ettersom temaet er relativt nytt og krigen fortsatt er pågående, er det noe begrenset med tidligere forskning som er direkte relatert til min problemstilling. Mye av forskningen baserer seg på krigens påvirkning på aksjemarkedet, men jeg har funnet forskning som handler om krigens påvirkning på oljenæringen og oljeprisen som jeg vil ta for meg i dette kapitlet. Jeg tar også for meg en undersøkelse som viser økt offentlig støtte til grønn energi etter invasjonen av Ukraina. Mitt perspektiv er preget av en samfunnsvitenskapelig bakgrunn, på bakgrunn av masteren min Entreprenørskap, innovasjon og samfunn, samt også geografisk perspektiv, da jeg tilhører institutt for geografi. Temaet for oppgaven berører mange disipliner, som gjør at oppgaven blir tverrfaglig.

2.1.1 Effekten av geopolitiske usikkerheter

Geopolitiske spenninger har de siste årene utløst svingninger i oljepriser, gull- og aksjemarkedene og resultatet har blitt at geopolitisk risiko har overgått økonomisk risiko. Det betyr at geopolitisk risiko har blitt den viktigste faktoren som driver verdens finansielle helse. Geopolitisk risiko har påvirket olje, gull og aksjemarkedet under tre perioder - den globale finanskrisen, Covid-19 og krigen i Ukraina (Shaik et al., 2023).

Gjennom å sammenligne disse hendelsene, finner Shaik et al. (2023) at den geopolitiske risikoen var høyest under krigen i Ukraina, sammenlignet med Covid-19 og den globale finanskrisen. Shaik et al. (2023) bruker West Texas Intermediate for å følge oljeprisen og finner at variasjonene var høyest under finanskrisen og Covid-19, hvor krigen kom til slutt. De finner videre at det er en sterk korrelasjon mellom krigen og geopolitisk risiko og oljeprisen (Shaik et al., 2023). Shaik et al. (2023) viser i sin studie hvordan geopolitisk risiko varierer over tid og er nært knyttet til den globale økonomiske utviklingen.

I tillegg til økonomisk ustabilitet, har historien vist at politiske endringer skjer når befolkningen rammes av sjokk eller kriser. Steffen og Patt (2022) har identifisert tre problemer som politiske beslutningstakere i Europa fokuserte på etter invasjonen av Ukraina i februar 2022. Det første problemet var at mange land i Europa var avhengige av import av fossilt brensel fra Russland. Russland som ble rammet av sanksjoner fra resten av vesten, kunne gjengjelde sanksjonene ved å stoppe energistrømmen, noe de senere gjorde mot Polen og Finland. Det andre problemet var betalingen for import av fossilt brensel. Denne inntektsstrømmen går til den russiske regjeringen som deretter går videre til det russiske militæret. Det tredje problemet er hvordan prisene på fossilt brensel har steget dramatisk og forårsaket inflasjonen. Disse problemene illustrerer hvordan verden er avhengig av fossilt brensel og avhengig av energiimport fra ett enkelt land som i tillegg er ikke-demokratisk. Dette kan brukes som et argument for å øke tempoet med fornybar energi (Steffen & Patt, 2022).

Steffen og Patt (2022) gjorde en undersøkelse i Sveits hvor de kartla den endrede støtten til politiske forslag som går ut på å fase ut fossilt brensel og fase inn fornybar energi. Ifølge undersøkelsen økte støtten til å redusere fossilt brensel kraftig på grunn av krigen. 62% støtter nå utfasing av fossilt brensel innen 2050, som er en økning på 29%. Steffen og Patt (2022) ser at den økte offentlige støtten er i tråd med de krigsrelaterte energiproblemene og avhengigheten av importert fossilt brensel generelt. Resultatene av undersøkelsen viser videre at 79% viser støtte til politikk som ønsker å akselerere utviklingen av fornybar energi, som vind- og solkraft. Den økte støtten til fornybar energi forklares med at krigen har vist oss avhengigheten av fossilt brensel og at vi kan benytte sol- og vindkraft som erstatning. Måling av støtten til finanspolitikk som oppmuntrer til å redusere investering i fossilt brensel og da adresserer energisektoren indirekte, viste at 20% rapporterte at deres støtte hadde økt siden krigens start. En slik politikk kan ha effekt utover nasjonale grenser, på grunn av

finansinstitusjonene i Zürich og Genève sin betydning i Europa, og resultatene vil trolig kunne overføres til andre vesteuropeiske land som Norge (Steffen & Patt, 2022).

2.2 Ringvirkninger og verdiskaping

Norges olje- og gassnæring er viktig for Norge og jeg vil nå presentere nøkkeltall som illustrerer verdiskapingen og ringvirkningene næringen har. Disse nøkkeltallene forklarer næringens størrelse og dens betydning for Norges befolkning, økonomi og sysselsetting.

2.2.1 Verdiskaping og sysselsetting i olje- og gassnæringen

Fjose og Erraia (2021) har brukt en kombinasjon av kryssløpsbaserte modellanalyser og populasjonsbaserte regnskapsanalyser for å beregne sysselsettings- og verdiskapingseffekter i olje- og gassnæringen. Den totale verdiskapingen i olje- og gassnæringen var i 2018 på 728 milliarder kroner i følge Menon Economics, av næringslivets totale verdiskaping på 2357 milliarder kroner. Det vil si at olje- og gassnæringen stod for 31% av norsk verdiskaping i næringslivet i 2018. Når det gjelder verdiskaping fordelt på segmenter i næringen, er det operatørene som står for store deler, med 79% av verdiskapingen, mens leverandørene stod for 21% av total verdiskaping i olje- og gassnæringen i 2018 (Fjose & Erraia, 2021). Olje- og gassnæringen sysselsatte omtrent 140 000 i 2018. Sysselsettingen er noe mer jevnt fordelt enn verdiskapingen på tvers av segmenter i næringen. Maritim virksomhet sysselsatte nær 40 000 i 2018, mens operatørene som hadde den høyeste verdiskapingen sysselsatt rundt 25 000 i 2018 (Fjose & Erraia, 2021).

2.2.2 Ringvirkninger av olje- og gassnæringen

For å få en oversikt over hva olje- og gassnæringen har å si for norsk økonomi, studerte jeg rapporten til Statistisk sentralbyrå om ringvirkninger i petroleumsnæringen basert på nasjonalregnskapstall for 2019. Studien har som formål å gi et grunnlag til å vurdere hvordan ulike næringer i Norge vil påvirkes av endringer i etterspørsel fra norsk olje- og gassnæring. Studien viser at de fleste næringer har leveranser til petroleumsnæringen i Norge, dette være seg som direkte leverandører eller underleverandører. Dette er næringer som verfts- og verkstedindustrien, eiendomsdrift og handel. Det er mange næringer som er tilkoblet petroleumsnæringen, men det er enkelte bedrifter eller bransjer som vil påvirkes kraftigere om

det skulle skje et etterspørselsfall av olje og gass. Det er fordi mange av disse bedriftene har spesialisert seg på en enkelt leveranse og kunnskapen er ikke nødvendigvis overførbart til andre leveranser eller felt (Hungnes et al., 2021).

Næringer i Norge er både i stor og liten grad avhengig av petroleumsnæringen, og norsk næringsliv bør legge til rette for at bedrifter kan starte med nye aktiviteter ved en eventuell avvikling av olje og gass, slik at vi ikke får krise i norsk næringsliv. Det påpekes at den høye sysselsettingen i petroleumsnæringen ikke nødvendigvis bare er positiv. I 2013 falt etterspørselen i petroleumsnæringen og ledigheten i Norge økte fra omtrent 3,3% våren 2014 til 5% ved årsskiftet 2015-2016 (Hungnes et al., 2021). Dette gir oss innsikt i hvor skjøre arbeidsplassene i petroleumsnæringen i Norge er for etterspørselsfall eller hvor risikabelt det er å basere så mye på én næring.

2.3 Omstilling og energipolitikk

Norge og verden står overfor en stor omstilling fra olje og gass, og over til grønn energi. For å forstå omstillingen vi skal gjennom og hvordan den kan gjøres vil jeg presentere teori om hvorfor omstillingen ikke går raskere, hvilke muligheter vi har og politikk og nettverksstyring ved bærekraftig omstilling.

2.3.1 Muligheter for omstilling og omstillingens tempo

Hvordan omstilling skal forstås og gjennomføres er det flere sider ved. Først og fremst skjer omstilling på ulike skalanivå som internasjonalt, nasjonalt og lokalt. Et eksempel på internasjonal omstilling er Parisavtalen, nasjonal omstilling kan være nasjonale regler for utslipp og lokal omstilling kan være bilfrie områder. På et nasjonalt nivå i Norge kan vi se at partiene har motstridende syn på hvilken politikk som vil fungere for omstilling. Venstresiden mener at staten bør gå foran og styre, mens høyresiden mener at markedsmekanismen bør få virke selv (Haarstad, 2023).

Klimapolitikk har blitt noe alle politikere må forholde seg til og alle større byer i Norge har satt ambisiøse mål for hvor mye de skal kutte i utslipp av klimagasser (Haarstad, 2023). Noen av disse målsettingene blir satt fra nasjonalt nivå som Stortinget, regjeringen og departementer. Ut ifra alle tiltakene som iverksettes i byer omkring i hele verden, er det i

følge Haarstad (2023) ikke mangel på tiltak og målsettinger. Det som derimot er utfordrende, er hvordan dette skal fungere i praksis. Haarstad (2023) beskriver klimapolitikken som et stort og komplisert apparat som skaper en oppfatning av at mye gjøres, mens det i virkeligheten skjer veldig lite med utslippene.

Samfunnsgeografien bruker samfunnsstrukturer for å forklare de lengre trendene i samfunnet og hvordan samfunnet, kulturer og grupper av mennesker er satt sammen på. I samfunnsgeografien ser man på ulike skalanivå for å gjøre det enklere å diskutere betydningen av hvor problemet oppstår, hvor det merkes og på hvilket nivå det forsøkes løst, som er et viktig aspekt ved klimautfordringer. Det vil si at ressurser kan utvinnes lokalt, men at utslippet gir globale effekter. Ved å analysere betydningen av skala kan vi se sammenhengene mellom de som skaper, merker og løser problemet (Haarstad, 2023).

Gjennom å se på de strukturelle forholdene i sammenheng med ulike skalanivå, kan vi bedre forstå hvorfor omstillingen ikke går raskere. «Lock-in» er et begrep som benyttes for å beskrive treghet i omstillinger. Begrepet brukes for å forklare at mennesker ikke tar i bruk ny teknologi, til tross for at den er tilgjengelig. Dette begrepet er svært relevant for Norges befolkning og vi kan trygt si at vi i stor grad har låst oss til oljeproduksjon. Inntekter og velferdsstaten stammer fra oljeutvinning, vi har tusenvis av arbeidsplasser knyttet til olje, mennesker har sin identitet knyttet til oljebransjen og vi har et godt støtteapparat rundt oljebransjen. Disse faktorer gjør at Norge i større grad låser seg til én energikilde og det gjør det vanskeligere å gå over til mer bærekraftige alternativer (Haarstad, 2023).

Haarstad (2023) har sett på andre årsaker til hvorfor omstilling er komplisert. En av dem er målkonflikter, som betyr at et samfunn ønsker å gjennomføre flere ting samtidig, men at disse tingene er i konflikt. Et relevant eksempel på målkonflikter er økonomisk vekst og vern av miljøet. Haarstad (2023) mener dette er hva politikk egentlig handler om, nemlig å finne løsninger og kompromisser der interessene er motstridende. Det er ofte klimaet som blir taperen i målkonfliktene og klimautfordringene blir skjøvet lenger frem i tid. Hvorfor gjør beslutningstakerne så mye som strider mot klimamålene? Forklaringen ligger i at politikere ikke prioriterer klimaet høyt nok, og at de også enkelt skyver ansvaret for klimaet over på noen andre eller et annet skalanivå (Haarstad, 2023).

De strukturelle forklaringene på omstilling gjør det vanskelig å svare på hvordan vi faktisk skal få til omstilling. Samfunnsstrukturene våre er tunge og seige, og bygget på langvarige tradisjoner, og det vil være vanskelig å forandre dem raskt for at vi skal få til omstillingen. Samtidig er det nødvendig at vi gjør endringer i vårt forbrukermønster, utnyttelsen av planeten og skjevfordelingen av ressurser. Hvordan dette skal gjøres - gjennom radikale endringer eller mer skånsomme virkemidler - er det mange forskere som diskuterer og det enes ikke i hva som er den rette metoden for å gjennomføre en omstilling (Haarstad, 2023).

Det trengs grunnleggende endringer på flere områder i samfunnet. Det betyr at omstilling forstås som en transformasjon. Samfunnsgeografien er opptatt av hvordan store prosesser påvirker og blir påvirket av lokale hendelser. Når dette overføres til klimaomstilling, er det interessant å se hvordan de små endringene på lokale steder kan påvirke til store strukturelle endringer. Et eksempel på dette er hvordan byer omkring i Europa påvirker hverandre til å skape bilfrie soner i store byer (Haarstad, 2023).

Klimaomstilling kan også skape konflikt. Det er typisk tiltak som oppleves urettferdig og at befolkningen ikke føler seg hørt som kan være roten til konflikt. Vindkraft, bensinpriser og bompenger er alle tre temaer som har skapt debatt og protester. Til tross for at protester er utfordrende å håndtere, mener Haarstad (2023) at protester kan være positivt i det lange løp. Protestene vil tvinge politikere til å gjennomføre omstillingen på en mer rettferdig og inkluderende måte (Haarstad, 2023). Anshelm og Simon (2016) har sett på hvordan lokal motstand til vindkraft økte i Sverige etter at vindkraft ble revurdert i 2003 av staten. Dette gjorde at protestgrupper slo seg sammen og dannet foreningen Union of Swedish Landscape Protection og i 2009 hadde foreningen 15 000 medlemmer. Konflikten handlet om at lokale interesser, som miljøverning av natur ble satt opp mot globale klimahensyn. Da Anshelm og Simon (2016) skrev artikkelen hadde debatten utviklet seg videre til lokalisering av vindkraft og handlet om hvordan noen kommuner stiller areal til disposisjon for nasjonens interesse. For demonstrantene handlet debatten også om demokrati og fordelingsrettferdighet. Anshelm og Simon (2016) trekker paralleller til Danmark og Tyskland, som har motsatt erfaring med vindkraftutbygging. Begge land har en strategi om kooperativt eierskap og dette øker den offentlige deltakelsen i vindkraftutbygging. Resultatet er langt mindre motstand til vindkraft enn det har vært i Sverige. Dette viser hvordan protester og rettferdig og inkluderende omstilling minsker motstand.

2.3.2 Energi, politikk og geografi i endring

Energi har de seneste årene vært årsak til politisk uenighet og konflikter, og klimautfordringene påvirker politikken både nasjonalt og internasjonalt. Temaer som politikk, teknologi, økonomi, miljø og sosiokultur er alle verdier som vil variere ut ifra geografi og utbredelse. Det betyr at én verdi som er viktig et sted ikke nødvendigvis er like viktig et annet sted (Vasstrøm & Lysgård, 2023).

De aller fleste er enige om at CO₂-utslippet må reduseres og at fornybar energi er nødvendig for å få til dette. I dag kan vi se på fornybar energi som det mest essensielle i omstillingen til et lavutslippssamfunn (Bouckaert et al., 2021). Til tross for at fornybar energi er løsningen for en grønnere fremtid, er ikke verden enig om hvordan dette skal gjøres. For å forstå energiomstillingen må vi også forstå hvordan ny teknologi vil påvirke miljøet og samfunnet som en helhet. Energiutvikling og omstilling er et komplisert felt, og innføring av fornybar energi skaper endringer i natur og byer og påvirker samfunnsutviklingen på flere nivåer. Innenfor energiutvikling og omstilling er det mange områder som skal samarbeide for at omstillingen kan gå fremover (Vasstrøm & Lysgård, 2023).

Siden 1970-tallet har Norge hatt stor eksportøkonomi grunnet olje- og gassproduksjon. Olje- og gassproduksjonen i Norge har gitt sterk næringsutvikling og sikret velferdsstaten ved å skape store inntekter. Men næringen har også satt spor i Norges landskap både på land og til havs. Norge har nå kommet til et veiskille hvor vi ser etter andre grønnere energikilder som kan erstatte de fossile energikildene (Vasstrøm & Lysgård, 2023).

Norge har en lang historie som energiprodusent og vannkraftverkene er en av de viktigste forutsetningene til industrialiseringen av Norge. Men energi er mer enn bare teknologi og fysikk. Energi må forstås som et samfunnsmessig fenomen, fordi det skaper nye samfunnsnormer og samfunnet utvikler nye energiformer. Utbyggingen av vannkraft har endret Norge, og vannkraft har vært med å utvikle og forme næringsutvikling. Det er mulig å koble vannkraft og energiutvikling i Norge til for eksempel industriell nasjonalbygging, fordi vannkraft er en så stor del av vår nasjonale identitet. Energi er romlig betinget, det vil si at energiutvikling dannes i et rom betinget av kulturelle, historiske, miljømessige og institusjonelle forhold. Energisystemer preges derfor av konteksten de er satt i. Det betyr at for eksempel vindkraft kan oppleves forskjellig fra sted til sted, ut ifra hva slags påvirkning

vindkraft har på lokasjonen sin og hva slags forståelse og verdi befolkningen ser. Om vindkraften tilrettelegger for arbeidsplasser gir dette en kontekstuell forståelse, mens noen kan oppleve vindkraft som noe unødvendig som ikke skaper lokal verdi og ødelegger naturen til lokalbefolkningen uten at de får noe tilbake (Vasstrøm & Lysgård, 2023).

Som nevnt innledningsvis, oppstår politisk konflikt og uenighet i forbindelse med energiutbygging. Hendriks (2008) har sett på hvordan fremveksten av nettverksstyring i politikken kan sees på som en mulighet eller trussel mot demokratiet i Nederland. Nettverksstyring refererer til koordinering av gjensidig avhengige aktører fra offentlig, privat og samfunnsmessig sektor med formål om å utvikle og iverksette offentlig politikk. En analyse av nettverksstyring av nederlandske energiformer, viser at partnerskapet er dominert av industri- og regjeringselite, som går på bekostning av et bredere demokratisk engasjement. En av de viktigste erkjennelsene er at teknologiske, sosiale og økonomiske systemer må reformeres for å redusere avhengigheten til fossilt brensel og deretter gi plass til nye energialternativer. Noen av de viktige driverne for dette har vært forsyningssikkerhet og geopolitiske og kommersielle risikoer ved fossilt brensel. De globale klimaendringene har vært utløsende årsak til at energistrategiene må endres, spesielt for et land som Nederland som i stor grad påvirkes av stigende havnivå (Hendriks, 2008). Nederland er et vestlig europeisk land på samme måte som Norge. Når Nederland må revurdere sin energipolitikk, kan vi trolig trekke linjer og benytte kunnskap fra Nederland i Norge.

Det siste tiåret har nederlandsk energipolitikk gått fra å være sentralisert med en ovenfra-og-ned tilnærming, til mer desentralisert og nettverksbasert styringsmåte. For å tilrettelegge for reformer i en slik multi-aktør-sammenheng har myndighetene dannet et rammeverk for reformer som kalles Transition Management som skal styre nettverk og samfunnet gjennom overgangen til bærekraftig energi (Hendriks, 2008).

Hendriks (2008) finner at nettverksstyringen i forbindelse med energisektoren i Nederland ikke har vært god nok, og forsøket med samarbeidsordninger har vist seg å være mer opptatt av å oppfylle entreprenørskaps- og epistemiske mål enn de demokratiske. Foreløpig har det blitt lagt mest vekt på ekspertise, status eller forbindelser, og de som kan bli påvirket av beslutninger, som ulike samfunnsgrupper, små til mellomstore bedrifter eller deler av offentligheten har ikke blitt inkludert. Ved å ikke inkludere disse gruppene i debatten, kan det hindre eller skade reformarbeidet. Studien viser at det er utfordrende å realisere de

demokratiske ambisjonene i nettverksstyring. Prosedyrene og strukturen tilrettela ikke for inkludering, enten direkte eller grupperepresentanter, av de som potensielt blir berørt av beslutninger. For at nettverksstyringen skal bli mer åpen og inkluderende, kreves det proaktiv intervensjon. Det betyr å gi ressurser og muligheter for at politiske aktører, marginaliserte grupper og innbyggere til å delta i beslutningstakingen. Ifølge Hendriks (2008) bør inkluderende nettverkstilgang sikre at eventuelle bekymringer fra berørte grupper og individer må høres og bli tatt på alvor. Det er riktignok vanskelig å gjøre nettverket mer inkluderende. Dette kan være fordi mennesker er dårlig organisert rundt det spesifikke problemet, er uinteresserte eller at noen velger å ikke delta på grunn av frykt. Inkludering er et vanskelig ideal å realisere, men inkludering kan øke kvaliteten, legitimiteten og ansvarligheten til et nettverk (Hendriks, 2008).

For å minimere motstanden til omstilling vil god nettverksstyring være hensiktsmessig og jo bedre samarbeidsordninger, desto mindre sannsynlighet er det for at noen aktører føler seg tilsidesatt. Denne studien er overførbart til norske forhold, og når vi ser hvordan vindkraftprosjekter i Norge har skapt store konflikter vil det være viktig å følge inkluderende nettverksstyring i fremtiden. Et eksempel er vindkraftprosjektet på Fosen, hvor samer opplevde å ikke bli hørt. De argumenterte for at deres tradisjoner og rettigheter ikke ble hensyntatt ved byggingen av Fosen vindkraftanlegg. Saken endte i Høyesterett som fastslo at det hadde skjedd en krenkelse av artikkel 27 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, på grunnlag av at inngrepet med vindkraft på Fosen førte til negative konsekvenser for samenes mulighet til kulturutøvelse (HR-2021-1975-S).

2.4 Klimakrisen og motstand til bærekraftig omstilling

Debatten om olje- og gassproduksjon i Norge er i aller høyeste grad knyttet opp til klimautfordringene verden står overfor. I dette kapitlet presenteres det norske paradokset, den såkalte miljøvennlige norske oljen og en teoretisk fremstilling av ulike miljødiskurser. For å forstå hvorfor mennesker er imot bærekraftig omstilling eller teknologi som knyttes til bærekraftig omstilling, presenteres teorier som kan forklare motstanden. Dette inkluderer NIMBY-fenomenet, sosial motstand og kontroverser i energiomstillingen.

2.4.1 Det norske paradokset og miljøvennlig olje

I 2015 ble Parisavtalen signert under FNs klimatoppmøte mellom 198 stater i verden. Dagen etter gikk bransjeorganisasjonen Norsk Olje og Gass ut med støtte og sa at olje- og gassnæringens oppgave er å sikre verden tilgang til energi samtidig som klimagassutslippene skal reduseres. Flere norske politikere holder fremdeles fast ved at en sterk satsning på olje og gass er en del av løsningen på klimautfordringene (Jensen et al., 2018). Dette kaller Jensen et al. (2018) for det *norske paradokset*. Norges rolle har blitt lagt merke til av utenlandske medier, og det internasjonale energibyrået IEA sier at kun en tredel av påviste fossile reserver kan brukes innen 2050, om togradersmålet skal nås (IEA, 2012). Spørsmålet er da hvordan videre utvikling og leting etter olje og gass harmonerer med Parisavtalens målsetning?

Målet til Parisavtalen er at verden skal være klimanøytral og ikke bidra til global oppvarming etter 2050. I 2017 trakk USA seg fra avtalen, fordi Trump mente at avtalen ikke gagnet amerikanske interesser og i dag ser det ut til at avtalen må utvides for at den i det hele tatt skal ha noen effekt for å hindre klimakatastrofer. Om verden ikke klarer målet vil vi stå overfor stigende havnivå, mer ekstremvær og mat- og vannkriser. Resultatet av klimakrisen vil gi store konfliktpotensial. Det interessante er at i den norske debatten fremheves fossilt brensel som en viktig del av løsningen, så lenge den er norsk. Da Jensen et al. (2018) utga boken i 2018, lette Norge etter olje og gass med full innsats og det samme skjer i dag, til tross for at det strider mot Parisavtalen. Jensen et al. (2018) hevder at vi kan dra det så langt som å si at Norge fører en petroleumpolitikk som reflekterer at vi ikke har tro på at Parisavtalen vil lykkes (Jensen et al., 2018).

Det er bred politisk enighet om at Parisavtalen skal tas på alvor, likevel er det noen som argumenterer for at lille Norges klimatiltak ikke vil ha noe å si i det store bildet. Men Norge er en av de største utslippsnasjonene i verden målt i klimautslipp per innbygger, og hadde hele verden vært som nordmenn hadde klimakrisen for lengst vært i gang (Jensen et al., 2018).

Jensen et al. (2018) har gjort en diskursanalyse av flere tusen nyhetssaker og debattinnlegg fra norsk media, og har observert over flere år at «*bore etter olje for miljøets skyld*» har blitt en normal ordlyd i det politiske ordskiftet. I den norske debatten fremstilles Norges oljenæring som en problemløser som besitter verdens beste teknologi. Det har gått så langt at miljø- og klimaproblemet blir brukt som en ressurs eller mulighet for Norge. Politikere bruker den

norske oljen som en viktig ressurs for å bekjempe fattigdom i verden og Norge ønsker å opprettholde legitimiteten som den reneste leverandøren av olje og gass. I debatten er det et sentralt argument at Norge utvinner olje og gass, fordi andre land har en større miljøbelastning ved utvinning enn det Norge har. Politikere og Norge som stat har gjentatte ganger argumentert for at norsk olje og gass er den reneste og mest miljøvennlige, men hovedproblemet ifølge Jensen et al. (2018) er at fossilt brensel blir fremstilt som en løsning på klimakrisen.

Det er ikke tydelig hvordan vi skal møte klimaendringer og miljøutfordringer, men ifølge Jordhus-Lier og Stokke (2017) er omstilling alltid knyttet til miljødiskurser. Forfatterne bruker John Dryzek (2013, s. 9) sin definisjon på diskurs: «en felles måte å forstå verden». Dryzek (2013) mener at antakelser, vurderinger og uenigheter er det som ligger til grunn for hvordan mennesker skaper mening og rammer for hva som er legitim kunnskap. I følge Dryzek (2013) kan miljødiskurser deles inn i fire typer ut ifra hvordan de (1) avviker fra industrialisme (reformistisk eller radikal), og (2) forholder seg til status quo (prosaisk eller kreativ) (Se tabell 1).

	Reformistisk	Radikal
Prosaisk	Reformistisk problemløsning	Grenser og overlevelse
Kreativ	Bærekraftighet	Grønn radikalisme

Tabell 1: Klassifisering av miljødiskurser (Jordhus-Lier & Stokke, 2017, s. 352).

Jordhus-Lier og Stokke (2017) presenterer klassifiseringen av miljødiskurser laget av Dryzek (2013). Det brukes et sjakkbrett for å forklare dette metaforisk ut fra den industrielle politiske økonomien. *Reformistiske problemløsningsdiskurser* tar økonomien som en gitt faktor, men anerkjenner at endringer må gjøres for å håndtere miljøutfordringene. Innenfor denne diskursen har man tillit til eksperter og markedet, og miljøskatter og karbonprising er eksempler på foretrukne løsninger. Med andre ord, spillet må endres, men det skjer innenfor rammen av sjakkbrettet. På den annen side har vi den *radikale grense- og overlevelsessdiskursen*, som utfordrer behovet for økonomisk vekst og den eksisterende maktfordelingen. Løsningene som presenteres er fortsatt knyttet til industrialismen og 'spillet' foregår derfor fortsatt på samme Brett (Jordhus-Lier & Stokke, 2017).

De kreative diskursene utfordrer grunnlaget for den politiske økonomien og søker å omdefinere sjakkbrettet. De fokuserer på *bærekraft* og ønsker å fjerne skillet mellom miljømessige, økonomiske og sosiale verdier og mål, og å anerkjenne deres forbindelse. Dette representerer en ny tankegang om hva som bør prioriteres i spillet, men har ennå ikke blitt realisert som en kritisk agenda. På den andre siden roper *grønn radikalisme* etter endring både hos mennesker og i politikken, det vil si at både sjakkbrettet og spillets regler må endres. Denne typen diskurs inkluderer ulike samfunnsvisjoner med fokus på individer og sosial rettferdighet (Jordhus-Lier & Stokke, 2017).

Tilhengerne av de ulike diskursene har forskjellig syn på hva omstilling er og hvordan det kan oppnås. Et eksempel er det internasjonale klimapanelet som er et vitenskapelig organ under FN. De har som formål å vurdere forskning og kunnskap om klima. Deres definisjon på omstilling er: «en endring av de fundamentale egenskapene ved naturlige og menneskelige systemer» (Pachauri et al., 2014, s. 128). Det betyr at omstilling betyr endring for å oppfylle mål om reduserte utslipp, redusert konsentrasjon av drivhusgasser i atmosfæren og/eller å minimere endringen i globale overflatetemperaturer (Pachauri et al., 2014). Disse typer omstillinger går innunder Dryzeks (2013) problemløsningskategori og betyr at det bør iverksettes politiske og økonomiske tiltak. Mennesker som er tilhengere av grense- og overlevelsediskursen, mener at radikale endringer i systemet er nødvendig. I samfunnsvitenskapen beskrives omstilling som: «en endring av de grunnleggende egenskapene i et system, inkludert strukturer og institusjoner, infrastruktur, reguleringsmekanismer, finansregimer, så vel som holdninger, praksiser, livsstil, politikk og maktforhold» (Hackmann & St.Clair, 2012, s. 16). De kreative diskursene støtter seg på en slik definisjon. Vi ser at det er ulike holdninger til begrepet omstilling og mennesker forstår det forskjellig, og ønsker å løse det på ulike måter.

2.4.2 Sosial motstand og kontroverser i energiomstillingen

Wolsink (2000) tar utgangspunkt i vindkraft når han skal forklare motstand, fordi det er en av energiformene som er relevante i den bærekraftige omstillingen. Vindkraft har vist seg å være økonomisk levedyktig, men likevel har hastigheten i utbygging i mange land gått tregere enn forventet. Det er åpenbart en rekke barrierer for vindkraftprosjekter som er vanskelig å overvinne og aktører som er involvert i vindkraftutbygging blir overrasket eller irritert og

utålmodig når de møter motstand mot deres prosjekter. En av de vanligste feilene ved lokalisering av vindkraft er å forvente støtte og at innbyggerne automatisk skal ta utbyggingen godt imot. Det viser seg at nye utbygginger har vært vanskelig å realisere og veksten av vindkraftverk henger etter sammenlignet med satte mål (Wolsink, 2000).

Generelt har det vært bred offentlig støtte av vindkraft siden 1980-tallet og sammenlignet med andre produksjonsmetoder av energi, er vindkraft en av favorittene. Derfor er det rart at det skal være så utfordrende å bygge ut vindkraft (Wolsink, 2000). Gjennom spørreundersøkelser i Nederland har Wolsink (2000) funnet at de vanligste argumentene mot vindkraft er degradert utsikt, naturinngrep, upålitelig energiforsyning og den antatte kostnaden av vind som energikilde. En av forklaringene bak motstand til vindkraft kan være Not-In-My-Back-Yard (NIMBY) fenomenet. Fenomenet om NIMBY handler om at folk generelt er for vindkraft, men de er motstandere av vindkraft i eget nærområde. I et tilfelle med utbygging av vindkraft er det vindkraften som er fellesgodet og ifølge NIMBY-logikk vil lokale innbyggere motsette seg prosjektet for å maksimere deres egne individuelle nytte. De ønsker vindkraft velkommen, bare ikke i deres nærområde. Når befolkningen da nekter utbygging av vindkraft, vil utviklingen av vindkraft gå saktere. Egoistiske motiver tilskrives ofte mennesker som bærer på NIMBY-følelser, fordi deres oppførsel ses på som et hinder for samfunns mål. Resultatet blir lokaliseringskonflikt på grunnlag av transsynthet ved at individene fokuserer på små deler i stedet for hele konteksten av en sak (Wolsink, 2000).

Fosen-saken kommer igjen opp, her som et eksempel på hvordan NIMBY-fenomenet blir synlig. Mange samer i Norge verdsetter reindriften og deres tradisjoner svært høyt, mens andre kan oppleve at samenes prioritering hindrer utvikling av grønn energi og bærekraftig omstilling. Uavhengig av bakgrunnen for konflikten og resultatet, kan det sies at de berørte samene føler på det samme som karakteriseres som NIMBY-følelser. Saken har resultert i store demonstrasjoner i Oslo, hvor blant annet den verdenskjente klimaaktivisten Greta Thunberg deltok. Demonstrasjonen vekket stor oppsikt og har skapt debatt om hvordan lokalisering av vindkraft skal gjøres i fremtiden. Det positive med saken er at myndigheter og energiselskaper antageligvis vil gjennomføre bedre forundersøkelser ved lokalisering av nye energianlegg.

I likhet med NIMBY-fenomenet, har forskning på sosial motstand mot nye infrastrukturprosjekter, som vindkraft, transmisjonslinjer og pumpekraftverk, vist potensial til

å bremse fremdriften av nye utbygginger, og gjøre at nasjonale mål om energisikkerhet og klimamål ikke nås. Ved å oppnå innsikt i sosial aksept av ny energiinfrastruktur, kan det hjelpe utviklere, akademikere og beslutningstakere til å oppnå en bedre forståelse av offentlig aksept av energiinfrastruktur, og valget av de tre overnevnte infrastrukturtypene er valgt på grunnlag av at de er nødvendige for å omstille Europa (Cohen et al., 2014).

Wuestenhagen et al. (2007) deler sosial aksept inn i tre dimensjoner: sosiopolitisk aksept, samfunnsaksept og markedsaksept. Mens Devine-Wright (2007) deler faktorer som påvirker sosial aksept i tre kategorier: personlig (demografi), sosial-psykologisk (oppfatning og erfaring) og kontekstuell (plassering, type utvikling). Devine-Wright (2011) mener at driverne for sosial aksept påvirkes av lokalbefolkningens oppfatninger og bevissthet om resultatene av ny utvikling og prosedyrene i utviklingsprosessen.

Sosial aksept av ny infrastruktur oppstår når velferdsøkende aspekter ved prosjektet oppveier de velferdsreduserende aspektene. Velferdsøkende aspekter ved et prosjekt refererer til de positive effektene som lokalbefolkningen kan oppleve som følge av prosjektet. Disse kan inkludere økonomisk utvikling som kan gi flere jobber og økt inntekt til lokalsamfunnet, energiforsyningsikkerhet, grønne fordeler som redusert miljøpåvirkning og bærekraftig utvikling, samfunns- og personkompensasjon, stedsegenskaper og prosessuell rettferdighet som sikrer at alle involverte parter har rettferdig og lik tilgang til informasjon, medvirkning og beslutningsprosesser (Cohen et al., 2014).

Cohen et al. (2014) har utarbeidet en guide for å forbedre offentlig aksept, for alle tre energiinfrastrukturene og jeg velger å trekke ut guiden for vindkraft. De deler guiden inn i tre deler: utsikt, landskapsendringer og prosedyrer. Når det gjelder utsikt, er det tiltak som bruk av mindre intense lys fra vindmøllene (Kaldellis et al., 2013), økonomisk kompensasjon ved tapte eiendomsverdier (Sims & Dent, 2007), og plassering av vindparker lenger unna utsikten (Groothuis et al., 2008). Ved landskapsendringer er det viktigste å unngå plassering av vindparker i områder med høy miljømessig eller arkeologisk verdi. Ved prosedyre er det viktig å benytte nøye formulert retorikk for å involvere publikum i planleggingsprosessen (Evans et al., 2011) og la utviklingen ledes av organisasjonen som har mye tillit i befolkningen (Dimitropoulos & Kontoleon, 2009).

Cohen et al. (2014) sin konklusjon er at forskningen må gå videre til å foreslå og sammenligne løsninger på problemer ved sosial aksept. Løsningen ligger blant annet i å redusere negative virkninger av den nye infrastrukturen og øke opplevde fordeler for lokalbefolkningen.

I debatten om overgang fra fossilt brensel til fornybar energi, ser Korsnes et al. (2023) på paradokser som har oppstått i overgangen ved å ta i bruk uenighetskontroverser som har oppstått i olje- og gasssektoren og vindkraft på land. Et sentralt paradoks er «det norske energiparadokset», hvor Norge ønsker å være lav-utslippssamfunn innen 2050 ved å fortsette utviklingen av grønn energi og beholde de allerede grønne energialternativene våre. Men samtidig er Norge en stor leverandør av olje og gass og velferdssystemet vårt er basert på inntekter fra denne næringen. Et annet paradoks er «rettferdighetsparadokser i bærekraftsoverganger». Et av hovedpoengene innenfor rettferdighetsparadokser er hvordan potensialet for effektivitetsforbedrende teknologier benyttes for å øke ressursbruken og forbruket, for å utløse endringer i produksjonen til mindre regulerte områder. Andre paradokser er hvordan fornybar energi kan sameksistere med fossil energi for å øke sin markedsandel (Korsnes et al., 2023).

Ved å fremheve paradoksene ved bærekraftig omstilling og behovet for en rettferdig overgang, bes det om oppmerksomhet til aspektene ved rettferdig energi- og klimapolitikk. Newell og Mulvaney (2013) fokuserer på de politiske implikasjonene ved en rettferdig overgang, ofte på statlig nivå, mens rettferdig overgang, sett i lys av energiprojekter i Norge, ser ut til å være mer fragmentert og trenger en mer omfattende nasjonal tilnærming. Forestillingen om en rettferdig overgang kan ikke begrenses til behovene til olje- og gassindustrien eller behovene til spesifikke lokalsamfunn for å gjennomføre fornybar energiprojekter og Korsnes et al. (2023) ser et behov for en tverrgående politikk som tar for seg ulike strategier for å adressere de ulike aspektene ved rettferdig overgang. På samme måte som bærekraftig utvikling og bærekraftsmålene er blitt en del av energisystemplanlegging, må overgang bli et felles tema på alle politiske nivåer (Korsnes et al., 2023).

De rettferdige overgangsnarrativene som trekkes frem fra olje- og gassnæringen og vindkraftsektoren, ser for seg en styrket energirolle i Norge i fremtiden, og en reduksjon i energietterspørselen er viktig å ta hensyn til (Korsnes et al., 2023). I en rapport av International Energy Agency (IEA, 2022), argumenteres det for at Norges regjering bør

planlegge for at oljeetterspørselen faller raskere enn forventet, på grunn av at mange land har nådd netto null målet innen 2050. Et bredere samfunnsengasjement er nødvendig for å realisere mer rettferdige og langsiktige politiske svar for samfunnet (Korsnes et al., 2023).

Omstilling i Norge, Europa og verden må skje, men det er ikke åpenbart hva som er riktig løsning. Den riktige løsningen kan være ulik på forskjellige geografiske steder og ulike skalanivå. Det er mange faktorer som skal spille på lag for å få til en omstilling. Det skal investeres økonomisk i omstilling, omfanget av omstillingen må diskuteres, hvilke energikilder som skal benyttes må avklares, hvilke demokratiske retningslinjer skal Norge forholde seg til og i hvilken hastighet skal omstillingen gjennomføres. Dette er alle faktorer som gjør omstilling til et bærekraftig samfunn komplekst.

3. Metode og utvalg

I dette kapittelet presenteres en detaljert beskrivelse av hvordan forskningsprosessen ble gjennomført for å besvare problemstillingene presentert i delkapittel 1.2. I delkapittel 3.1 vil jeg kort beskrive kvalitativ tilnærming og hvorfor denne metodiske tilnærmingen er brukt. Deretter redegjør jeg for begrepet diskurs og diskursanalyse som metode, med retningslinjer jeg har fulgt i arbeidet. I delkapittel 3.2 beskriver jeg hvordan den kvalitative analysen ble gjennomført med datainnsamling, bearbeidelse av datamaterialet og analyse. I delkapittel 3.3 presenterer jeg hvordan forskningskvaliteten ble opprettholdt. Til slutt redegjør jeg for eventuelle begrensninger i som kan ha påvirket forskningsresultatene.

3.1 Kvalitativ tilnærming

Metoden i oppgaven har en samfunnsvitenskapelig tilnærming med kvalitativ metode som fremgangsmåte. Hensikten med samfunnsvitenskapelig metode er å bidra med kunnskap om hvordan den sosiale virkeligheten fungerer og hvordan vi kan samle inn informasjon og bearbeide og analysere denne dataen, og videre tolke dataen (Johannessen et al., 2016).

I min studie har jeg valgt å gå for en kvalitativ tilnærming, fordi formålet med studien er å analysere diskursene i mediedebatten rundt krigen i Ukraina og dens påvirkning på olje- og gassproduksjonen i Norge, samtidig som jeg ser på hvordan motstand til bærekraftig omstilling oppstår i diskursene. En kvalitativ tilnærming er derfor et naturlig valg.

Kvalitativ metode handler om å identifisere kjennetegn eller egenskaper ved fenomenet som studeres. Frem til nå er det ikke forsket mye på hvordan motstand til bærekraftig omstilling utarter seg og hva som er grunnen, og kvalitativ metode er hensiktsmessig når fenomenet som studeres er lite forsket på og når vi ønsker en mer fyldig forståelse av fenomenet (Johannessen et al., 2016). Ved å benytte kvalitativ metode vil jeg oppnå en dypere innsikt i problemstillingen jeg har valgt.

3.1.1 Begrepet diskurs

Det finnes flere definisjoner på begrepet diskurs og filosofen Michel Foucault regnes som en av de mest kjente til å definere diskurs. Han definerte diskurs som: «practices that systematically form the objects of which they speak ... Discourses are not about objects; they

do not identify objects, they constitute them and in the practice of doing so conceal their own intention» (Foucault, 1972, s. 49). Neumann (2001) har sammenfattet en rekke definisjoner og forklarer diskurs på følgende måte: «En diskurs er et system for frembringelse av et sett utsagn og praksiser som, ved å innskrive seg i institusjoner og fremstå som mer eller mindre normale, er virkelighetskonstituerende for sine bærere og har en viss grad av regularitet i et sett sosiale relasjoner» (Neumann, 2001, s. 18). Han bruker denne inngangen for å forklare hvordan man kan benytte diskursbegrepet for å analysere det politiske og sosiale.

Diskursanalyse handler om å studere meninger, og meninger oppstår i språket og derfor er det språket som studeres (Neumann, 2001). En annen forståelse av diskursbegrepet av Foucault er hvordan meningsfulle utsagn eller tekster har en effekt på verden (Hay & Cope, 2021).

3.1.2 Diskursanalyse

Diskursanalyse er et bredt og tverrvitenskapelig felt. Thagaard (2018) refererer til Jørgensen og Philips (2005) som mener at begrepet diskurs viser til at språket vårt er strukturert i ulike mønstre som preger våre utsagn. Når vi anvender diskursanalyse, kan vi identifisere disse mønstrene. Ved å analysere samtaler eller tekster kan vi forstå og oppnå innsikt i hvordan mennesker forstår virkeligheten på gjennom måten de ordlegger og uttrykker seg på. Da kan vi se på sammenhengen mellom hvordan personen ordlegger seg om bestemte tema og hvordan de forholder seg til det bestemte tema, til de etablerte mønstrene innenfor kulturen personen tilhører. En diskursanalyse kan vise hvordan mennesker skaper mening til det de beskriver, gjennom måten de uttrykker seg på (Thagaard, 2018).

Jørgensen og Philips (2005) definerer diskurs som en bestemt måte å tale om og forstå verden, eller et utsnitt av verden, på. Diskursanalyse ses på som en metodisk og teoretisk helhet, og diskursanalyse forankres innenfor sosialkonstruktivistiske perspektiver. Diskursanalyse er ikke bare én fremgangsmåte, men en serie av tverrfaglige fremgangsmåter som kan bli brukt til å utforske mange ulike sosiale domener i mange ulike typer av studier. Det er ingen tydelig konsensus på hva diskurser er eller hvordan det skal analyseres (Jørgensen & Phillips, 2002), og jeg har derfor presentert ulike måter definere diskursbegrepet på. For å sammenfatte de ulike definisjonene vil jeg si at min forståelse av diskurs er hvordan en diskurs skaper en felles forståelse av virkeligheten, men det kan samtidig være motstridelser innenfor diskursen. Jeg vil nå presentere hva jeg konkret har gjort i min diskursanalytiske fremgangsmåte.

3.1.3 Retningslinjer for diskursanalyse

Neumann (2001) deler diskursanalysens arbeid i tre steg: valg og avgrensning av diskurs, identifikasjon av diskursens representasjoner og diskursens lagdeling. For å gjennomføre en diskursanalyse mener Neumann (2001) at forskeren må ha et generelt kjennskap til området man undersøker. Dette kalles kulturell kompetanse (Neumann, 2001). Min kulturelle kompetanse på området jeg beveger meg inn i, kan forsvares med min egen interesse for temaet, jeg er innbygger i Norge og har direkte blitt påvirket av krigens konsekvenser i Norge i form av høyere strømpriser, økonomisk usikkerhet i samfunnet og bekymring for klima. Jeg har også et gjennomsnittlig godt kjennskap til hvordan norsk politikk fungerer, hvordan klimautfordringene påvirker Norge og verden, og jeg avslutter snart en høyere grads utdanning innenfor samfunnsvitenskap.

Ved første steg, valg og avgrensning av diskurs, handler det om å avgrense området som skal studeres (Neumann, 2001). Her bruker jeg mine problemstillinger for å avgrense og holde meg innenfor et gitt område. Diskursen skal også avgrenses i tid. Dette gjør jeg ved å se på diskursene i 2022. Steg to handler om diskursens representasjoner, enklere sagt, diskursens virkelighet. Det går ut på å undersøke de ulike representasjonene av virkeligheten i diskursen. Her ser man på ulike meninger, argumenter, politiske perspektiv og om noen representasjoner er dominerende (Neumann, 2001). Steg tre er diskursens lagdeling, det vil si om de ulike trekkene ved en representasjon er like faste og stødige. Ved å undersøke om noen trekk forenes eller differensierer, vil man se om trekkene lar seg forandre (Neumann, 2001).

Neumanns (2001) tre steg har flere likhetstrekk til Grbich (2007) sin organisering av en diskurs:

- Former for rekkefølge - Det vil si hvordan argumenter, holdninger og hendelser enten endrer seg eller forholder seg like over tid.
- Sameksistensformer - Dette handler om ulike utsagn har et forhold og hvordan det forholdet er. Det kan være uavhengig om utsagnene blir akseptert eller ekskludert i diskursen.
- Intervensjonsprosedyrer – Dette handler om å bruke dataen som er samlet inn og sette det inn i system. Dataen kan kodes slik at en kan se sammenhenger mellom utsagn.

(Grbich, 2007, s. 149)

Med Grbichs (2007) og Neumanns (2001) organisering av en diskurs i grunn, vil jeg også benytte retningslinjer i analysearbeidet mitt. Retningslinjene jeg benytter for diskursanalyse er originalt laget av Foucault, men tolket og presentert av Grbich (2007, s. 149). Ved å følge denne tolkningen for en god diskurs, gir det meg som forsker en oppskrift på hvordan jeg kan gjennomføre analysen på en sikker måte.

1. Første steg er å følge den historiske utviklingen av diskursen over tid og redegjør for hvilke aktører og det sosiale, økonomiske og politiske klimaet som har bidratt til å fremme utviklingen. I mitt tilfelle vil dette gjøres i konteksten til analysen.

2. Neste steg er å identifisere bestanddeler som objekter, utsagn, temaer, argumenter, tegn på utfordringer og tegn på ideer med endret retning. Søke etter motstridelser og brudd i diskursen, og overvåke spredningen i andre felt. Dette kan være hvordan hendelser eller uttalelser i debatten jeg undersøker har skapt uoverensstemmelser som gjør at nye aktører entrer debatten eller at nye diskusjoner og argumenter kommer frem.

3. Siste steg er å søke etter utfordringene som oppstår og undersøke hva som skjedde. Hvor oppstod utfordringene og hvorfor? Om utfordringene ble avvist, hvordan ble de avvist og av hvem, og for hvilket formål? Her vil jeg se på hvordan de ulike aktørene i debatten har håndtert utfordringer og hvordan debatten har utviklet seg videre av disse utfordringene.

3.2 Metodeguide

Dette delkapittelet gir en omfattende presentasjon av hvordan jeg har samlet inn data og selektert dem, samt bearbeidelse og analyse av datamaterialet.

3.2.1 Innsamling og selektering av data

Som Johansen et al. (2020), har jeg også valgt å ta utgangspunkt i et utvalg avisartikler som dekker ulike deler av den offentlige debatten. Avisene er håndplukket ut ifra type avis og nyhetsperspektiv. Jeg vil nå redegjøre for hvordan jeg har samlet inn data og endt opp med det endelige utvalget som ble analysert for å besvare mine forskningsspørsmål.

Jeg brukte søkemotoren Retriever for å innhente datamaterialet og har valgt ut seks aviser som jeg hentet artikler fra. I datainnsamlingen har jeg kun valgt å bruke papirutgaver, fordi utvalget ville blitt for stort innenfor min tidsramme til å inkludere webutgaver. Lokalavisene Stavanger Aftenblad og Rogalands Avis er valgt fordi Rogalandsregionen er den regionen i Norge som har størst tilknytning til olje- og gassnæringen. Ved å inkludere lokalaviser hvor befolkningen i stor grad påvirkes av olje- og gassnæringen, vil jeg trolig få et annet perspektiv fra denne avisen enn fra for eksempel en nasjonal avis. De ulike perspektivene kan representeres av gjennomsnittsperson i et lokalsamfunn, men også lokalpolitikere, bedriftseiere eller klimaaktivister. Avisene VG og Aftenposten er valgt ut som kilder fordi dette er større aviser med nasjonal dekning og lesere fra alle landsdeler. Avisene Klassekampen og Morgenbladet er valgt fordi disse avisene ofte representerer tydelige politiske ståsted. Morgenbladet representerer flere politiske ståsted i den offentlige debatten og Klassekampen er venstresidens dagsavis. Dette utvalget av aviser gjør at jeg får et bredt perspektiv. Jeg kan favne hele diskursen med perspektiver fra lokale, nasjonale, internasjonale perspektiv, men også apolitiske perspektiv eller perspektiv fra klimaaktivister.

For å spesifisere søket til mitt tema har jeg valgt hele 2022 som tidsperiode. Grunnen til at jeg valgte hele 2022 var fordi debatten om Russlands invasjon av Ukraina startet allerede i januar 2022. Invasjonen skjedde 24.februar 2022 og krigen har pågått siden.

Aviser i utvalget	Artiklene må inneholde alle disse ordene	Artiklene må inneholde ett av disse ordene
Stavanger Aftenblad	Olje	Omstilling
Rogalandsavis	Gass	Bærekraft
VG	Ukraina	Grønn
Aftenposten		Utvinning
Klassekampen		Motstand
Morgenbladet		

Tabell 2: Søkekriterier i Retriever

I Tabell 2 ovenfor vises søkekriteriene jeg har brukt for å spesifisere søket mitt. Av søkeord som *må* være til stede i artikkelen har jeg valgt «olje», «gass» og «Ukraina». På denne måten

får jeg opp alle artiklene som har noe med mitt overordnede tema. Jeg har spesifisert ytterligere med ord som kan være brukt i artiklene, her må minst *ett* av ordene være til stede i artikkelen for at jeg får opp artikkelen i søket. Disse ordene er «omstilling», «bærekraft», «grønn», «utvinning» og «motstand». Her er flere ord potensielt positivt ladet, men søkeordene vil identifisere artikler som diskuterer både den bærekraftige omstillingen og oljebatten i en og samme artikkel.

Med dette søket endte jeg opp med 154 artikler i Retriever. I neste delkapittel vil jeg forklare hvordan jeg har bearbeidet dataen.

3.2.2 Bearbeidelse og analyse av datamaterialet

Som nevnt genererte søket mitt 154 artikler i Retriever. På grunn av tidsrammen og størrelsen på masteroppgaven, har det vært viktig å finne en god og effektiv metode for å systematisere og analysere artiklene.

Jeg brukte programvaren NVivo for å kode datamaterialet mitt, fordi NVivo tilrettelegger for en strukturert kodingsprosess. Jeg tok utgangspunkt i Tjora (2012) sitt kapittel om analyse av kvalitative data og gjorde meg kjent med hvordan dette kan gjøres på en ryddig måte. Jeg lagde en protokoll for hvordan jeg systematisk skulle gjennomgå alle artiklene ved å bruke SDI-rammeverket for koding (Tjora, 2012). Hvordan prosessen ble presentert under:

1. Jeg startet med å grovsystematisere alle artiklene etter tema og dette ble første «laget» med koder. Disse kodene ble *politikk, energikriser, klima, motstand, næringslivet, økonomi og arbeidsplasser*.
2. Deretter gikk jeg gjennom hver enkelt artikkel i NVivo for å kode *tekstnære* koder. Da har jeg laget koder som representerer handlingen i utdragene jeg trekker ut og har som mål å representere den empiriske dataen. Kodene ble benyttet flere ganger der de passet i andre artikler og det ble dannet nye hovedkoder og nye underkoder for å ha mer spesifikke koder.
3. Samtidig som jeg laget tekstnære koder trakk jeg ut enkelte utsagn som jeg fant interessante eller viktige i et eksternt dokument, fordi dette var utsagn som tilføyde noe ekstra til diskursen.

4. Etter endt koding satt jeg igjen med 40 koder. Jeg måtte deretter finne ut hvilke temaer og koder som kunne bidra til å svare på problemstillingen og om det var artikler som var mer relevant å dykke i.

Som nevnt over satt jeg igjen med totalt 40 koder, inkludert hovedkoder og underkoder. Alle kodene var ikke relevante for å besvare problemstillingen og jeg trakk derfor ut seks hovedkoder, med tilhørende underkoder, som inneholdt materiale som kan svare på problemstillingen. I tabellen under presenteres kodene jeg gikk dypere inn i (tabell 3). Det er ikke alle underkoder som vil være synlig i min analyse, fordi de ikke var relevante for diskursene jeg identifiserte. Kodene representerer også flere områder enn bare olje- og gassnæringen, fordi det er flere tema som faller innunder diskursene, for eksempel grønn energi og strømeksport.

Energikrise	Klima	Motstand	Næringslivet	Politikk	Økonomi
Grunnen til energikrise	Kommuner sier ned	Forsvar av dagens energikilder	Kritikk til næring og selskaper	Avhengig av Russland	Høyprisbidrag bør innføres
Kjernekraft er løsningen	Konsekvenser ved fossilt brensel	Glede for nye oljefunn	Oljesnakk i Rogalandsregionen	Boikott av russisk olje	Investeringer i olje
Kjernekraft er ikke løsningen	Nedprioritering av klima	Motstand av grønn energi	Hammerfest som oljeby	Europeisk politikk	Profitt på olje
Trygg og sikker energitilgang	Omstilling		Næringslivstopper uttalelser om oljefremtiden	Norsk politikk	Skattelegging av olje
	Satse grønn energi		Gevinst på krigen	Politisk avhengighet	Økonomiske utfordringer
	Utbygging av grønn energi			Politiske kutt	Strømeksport
	Uttalelser om klimaaktivister				

Tabell 3: Oversikt over koder som er brukt i analysen.

3.3 Forskningens kvalitet

I sosialkonstruktivismen er det de sosiale og kulturelle omgivelsene som former våre oppfatninger og forståelser av verden rundt oss. Kunnskap og sannhet blir betraktet som konstruksjoner som er formet av sosiale og kulturelle kontekster. Det betyr at menneskers virkelighetsforståelse kontinuerlig formes av opplevelser, situasjoner og hvem man kommuniserer med (Tjora, 2023). Sett i lys av kvalitativ forskning kan dette knyttes opp til de tre kvalitetsindikatorerne *pålitelighet*, *gyldighet* og *generaliserbarhet*, da disse kriteriene kan oppleves ulikt fra person til person og deres oppfattelser påvirkes av sosialkonstruktivismen. I de videre delkapitlene vil jeg forklare begrepene og hvordan de har betydning for min forskning.

3.3.1 Pålitelighet

I enhver forskningssituasjon vil forskeren ha et engasjement og interesse for studien og dette kan regnes som støy i prosjektet og dermed påvirke resultatene. En streber etter nøytrale eller objektive observatører, men forskning på kvalitativ metode viser at det umulig å oppnå fullstendig nøytralitet. Tjora (2012) ønsker derfor at forskerens kunnskap skal ses på som en ressurs, men det må avklares nøye hvordan denne kunnskapen skal benyttes i en analyse. Det er derfor viktig at jeg som forsker redegjør for hvordan min posisjon kan påvirke studien (Tjora, 2012).

Min posisjon i studien er at jeg har en interesse for å forstå diskursene i norsk media angående krigens påvirkning på Norges olje- og gassproduksjon og motstand til bærekraftig omstilling. Jeg er bevisst på min posisjon og har reflektert over hvilke forutbestemte meninger jeg har for å unngå at disse påvirker studien. Jeg har ingen spesiell fagkunnskap om energikilder og bærekraftig omstilling som vil påvirke mitt syn på diskursen og uttalelser i media. Når det gjelder profilerte personer som uttaler seg i media, vil jeg tilsidesette mine eventuelle personlige oppfatninger av denne personen, fordi dette er irrelevant for diskursanalysen. Jeg vil likevel drøfte og analysere hva slags posisjon denne personen har i samfunnet for å kontekstualisere utsagnet deres.

3.3.2 Gyldighet

Gyldighet i kvalitativ forskning kan være komplisert. Det handler om at svarene vi finner i forskningen faktisk svarer på spørsmålet vi ønsker å stille. Tjora (2012) deler opp gyldighet i kommunikativ og pragmatisk gyldighet. Kommunikativ gyldighet handler om at man tester gyldigheten opp mot forskersamfunnet og pragmatisk gyldighet testes ved å se om forskningen fører til en endring eller forbedring. Det er den kommunikative gyldigheten som samfunnsvitere verdsetter mest. Den går ut på å teste gyldigheten ved å publisere studien eller dele den på konferanser. Forskerne forholder seg til relevante teorier og tidligere forskning på samme tema, og ofte med samme metodetilnærming. Tjora (2012) mener at den viktigste kilden for å oppnå gyldighet i studien er å forankre forskningen i annen relevant forskning.

Ved at forskere stadig velger dybdeintervjuer som metodetilnærming mener Tjora (2012) er et tegn på at forskere legger lite vekt på gyldighetsproblemet. I min studie bruker jeg en metodisk tilnærming som ikke er *like* mye brukt som dybdeintervjuer, og jeg er svært opptatt av at det skal gjøres korrekt og at studien min skal ha sterk gyldighet. Jeg vil i aller høyeste grad benytte meg av tidligere fagfelleverdert forskning og teori, og metodetilnærming vil være basert på anerkjent litteratur.

3.3.3 Generalisering

Generalisering må gjøres annerledes i kvalitativ forskning enn i kvantitativ forskning. I kvantitativ forskning kan man generalisere på grunnlag av et stort tallmateriale, mens det ikke går på samme måte i kvalitativ forskning. Det har i forskningsmiljøet i lang tid vært diskusjon om hvordan generalisering skal behandles, hvor noen forskere mener at man heller bør referere til overførbarhet enn generalisering. Dette er Tjora (2012) uenig i fordi begrepet 'overførbarhet' begrenser generaliseringen, og generaliserbarhet er en godt etablert kvalitetsindikator. Tre former for generalisering som ofte brukes er naturalistisk, moderat og konseptuell generalisering (Tjora, 2012).

I min forskning er naturalistisk generalisering det mest passende. Det går ut på at forskningen rapporteres godt nok og nøye nok til at leseren selv kan vurdere om funnene har gyldighet for leserens egen forskning (Tjora, 2012). Jeg kunne argumentert for at konseptuell generalisering også er passende, da dette handler om å utvikle innsikt ved et fenomen, som

deretter kan testes ved konsept- eller teoriutvikling (Tjora, 2012). Jeg ser på det som vanskelig å kunne teste forskningen min ettersom det er lite tidligere forskning på samme emne. Feltet jeg studerer er i utvikling og jeg har ønske om å bidra til hvordan olje- og gassnæringen påvirkes av geopolitiske hendelser og hvordan motstand til bærekraftig omstilling utarter seg i media.

3.4 Metodiske begrensninger

Enhver forsker vil være påvirket av egne erfaringer og rammer vil ofte påvirke forskerens valg av design og spesielt forskerens individuelle tolkning av dataene. Forskingen på rammer kalles også «framing» og kommer opprinnelige fra Erving Goffmans rammeanalyse, men her presentert og tolket av Grbich (2007). Rammer kan defineres som prinsipper for organisering som styrer sosiale hendelser og aktørenes subjektive involvering i dem. Det vil si hvordan rammene påvirker hvordan vi ser verden slik vi gjør og hvordan dette påvirker vår forståelse og deltakelse av verden. En kan se for seg at «framing» er en ubevisst prosess hvor vi ser situasjoner gjennom rammene skapt gjennom livet vårt, men det er også en aktiv prosess som brukes til utvelgelse av aspekter av virkeligheten og bruken av spesifikke rammer for å forbedre forståelsen og kommunikasjonsformen (Grbich, 2007). Innenfor metodiske begrensninger, vil jeg i tillegg til «framing», se på refleksivitet, posisjonering og språkets relevans i diskursanalyse.

3.4.1 Refleksivitet

Kritisk refleksivitet innebærer å erkjenne at forskning, forskere og de som deltar i undersøkelsen, ikke eksisterer isolert fra samfunnet rundt dem. De er påvirket av maktdynamikk og sosial differensiering. Refleksivitet betyr å være bevisst på seg selv som forsker og forskningsprosessen, og det å være refleksiv betyr å forstå at forskere ikke bare er nøytrale observatører, men aktive deltakere i forskningsprosessen. Deres identiteter, erfaringer, forpliktelser og måter å nærme seg forskningen på, påvirker kunnskapsproduksjonen. For å være kritisk refleksiv, trenger man ikke å redusere forskerens rolle som aktiv deltaker i forskningen. Det handler om å forstå hvordan forskerens situasjon og bakgrunn påvirker forskningen. Å være refleksiv betyr å se på sin egen situasjon som om man var en nøytral observatør som studerte den (Hay & Cope, 2021).

Som tidligere nevnt er det svært vanskelig å oppnå full nøytralitet i et kvalitativt forskningsprosjekt. Min situasjon som forsker vil kunne påvirkes av tidligere kunnskap, egne meninger og ønsker for forskningen. Jeg er bevisst på dette og vil strebe etter å behandle datamaterialet så nøytralt som mulig, og aktører og avsendere i materialet skal gjengis korrekt. Ved drøfting vil analysen og diskusjon likevel påvirkes av hvordan jeg oppfatter verden og diskursene, på bakgrunn av kunnskap og erfaring jeg besitter. Jeg har derfor i forkant reflektert over min situasjon og hvordan jeg som forsker kan påvirke studien.

3.4.2 Posisjonering

Grbich (2007) skriver om at viktigheten av min posisjon som forsker vil være avhengig av tilnærmingen jeg velger eller at den er tilpasset mine rammer og posisjonen til mine lesere. Tilnærmingene kan deles inn i fenomenologisk, autoetnografi og postmoderne posisjon, hvor min tilnærming stemmer best overens med en postmoderne posisjon. Tilnærmingen går ut på å desentrere min egen stemme og fremme stemmene til de som blir forsket på, hvor alle stemmene er likeverdige. Min stemme vil kun være en av mange og skal kun benyttes til å tolke de andre stemmene (Grbich, 2007).

Dataene skal behandles i tråd med rammer og designtilnærmingen. Etter valget om tilnærmingen er gjort og jeg har anerkjent hvilke rammer jeg selv besitter som kan påvirke forskningen, må jeg ta en beslutning om hvordan dataene skal behandles og til hvilket analyseformål. Grbich (2007) tar utgangspunkt i at dataene kan segmenteres for å spore elementer, temaer og koder, eller en kan se på dataen som komplisert konstruksjon som krever en dekonstruksjon eller diskursanalyse for å identifisere maktskiftene, eller om forskeren skal la dataen være intakt og representere i en annen form, for eksempel en forestilling. Grbich (2007) poengterer at designtilnærmingen har retningslinjer, men disse er fleksible og kan endres slik at tilnærmingen passer behovet til forskningen. Om de endres skal dette begrunnes og forklares (Grbich, 2007).

3.4.3 Språkets relevans i diskursanalyse

Språket er svært sentralt i en diskursanalyse. Språk kan gi oss metaforer og retoriske verktøy for å kommunisere problemer, utfordringer og informere. Språket kan beskrive og diskutere

forholdet mellom menneske og miljø, og på den måten settes ikke bare rammen for det eller de problemene, men også hvilke løsninger som finnes og hva som skal prioriteres (Jordhus-Lier & Stokke, 2017).

Jeg har ikke et språkfaglig perspektiv, men jeg har likevel vært bevisst på betydningen av språket i datamaterialet. Hva slags type ordlyd, begreper og tonen som fremstilles. Ved å tolke språket kan konteksten, meninger, konflikter og utfordringer bedre forstås. Språket i diskursene vil ikke være hovedprioritet i oppgaven, men vil kommenteres der jeg tenker at det påvirker innholdet.

4. Analyse

De to mest fremtredende diskursene jeg identifiserte i datamaterialet, var *energi- og klimakrisediskursen*, og *motstand til bærekraftig omstilling-diskursen*. Disse to diskursene analyseres i hvert sitt delkapittel, 4.2 og 4.3. I delkapittel 4.1 om tidsutvikling, redegjør jeg for tidsutviklingen for diskursene. I diskusjonen, kapittel 5, knytter jeg analysen og mine funn opp mot teori.

Jeg følger de tre retningslinjene presentert og tolket av Grbich (2007) når jeg analyserer datautvalget mitt. Jeg presenterer hvordan jeg har brukt første retningslinje angående tidsutvikling og legger dette til grunn for videre analyse. Videre identifiserer jeg temaer, utsagn og argumenter, hvor jeg søker etter motstridelser og brudd i diskursen. Dette gjør jeg sammen med det siste steget, hvor eventuelle funn som blir sett på som en utfordring, utpeker seg eller skaper brudd analyseres.

4.1 Tidsutvikling

Ettersom tidsperspektivet på mitt datautvalg er 2022 har jeg kun én tilstand for diskursene. Det vil si den pågående energikrisen og klimakrisen Europa står i. Analysen min vil derfor ikke ha en tidsutvikling. Det er likevel viktig å ha et sammenligningsgrunnlag og redegjøre for hva som er normaltilstanden for Norges befolkning når det gjelder politikk, energi, og olje- og gassnæringen, og hvordan nordmenn oppfatter energitilstanden i en normalsituasjon. For å skape denne tidsutviklingen brukes nordmenns «normaltilstand» for å sammenligne med «krisetilstanden» vi har sett i 2022. Før krigen i Ukraina var nordmenn vant til svært rimelig strøm og dette hadde vi blant annet på grunn av våre egne energieffektive vannkraftverk. I tillegg har prisen på bensin og diesel vært overkommelige, fordi Norge selv stod for forsyningen gjennom egen oljeproduksjon. Det har ikke vært noe utpreget misnøye til drivstoffpriser i årene før krigen. Vi har hatt ubegrenset tilgang til grønn, hjemmeprodusert energi til en rimelig pris, og vi har kjøpt drivstoff til en overkommelig pris. Dette vil jeg karakterisere som nordmenns normaltilstand. Da krigen inntraff ble dette endret og skapte en ny tilstand for nordmenn. Dette representerer tidsperspektivet i min analyse.

4.2 Energi eller klima – hva skal prioriteres?

Det er tydelig at vi står i både en energikrise og klimakrise i dag, og i datamaterialet benyttes flere beskrivelser for å forklare krisene. Det er ulik ordbruk og de ulike avsenderne ser på

klima- og energikrisen med sprikende alvorlighetsgrad. Enkelte avsendere benytter ord som «klimahelvete» om klimakrisen, mens andre kritiserer den ordbruken og mener at det er «håpløse overdrivelser» som kun bør benyttes når det «virkelig er alvor». I datamaterialet er temaet klima hyppig debattert. Kommer klima i andre rekke når vi opplever energikrisen eller er klimakrisen fortsatt den største og viktigste krisen vi skal løse? Klima ble under kodingen et bredt tema som favner konsekvenser ved fossilt brensel, nedprioritering av klima, omstilling, satsning og utbygging av grønn energi og uttalelser fra klimaaktivister. Hva sier diskursen om hva som vil skje om vi fortsetter med fossilt brensel?

Så når er det «virkelig alvor»? Energikrise er et sentralt tema og dette var også noe av det mest fremtredende i datamaterialet. Vi står i dag i en energikrise, både i Norge, Europa og resten av verden. Samtlige i datamaterialet er enig i at vi står i både en klimakrise og en energikrise, og det enes om hva en energikrise er. Energikrise forstås som mangel på energi og at energien har blitt svært dyr, for både næringslivet og privatpersoner. Det er likevel forskjell på hva ulike aktører mener er bakgrunnen for at vi står i en energikrise og hvor alvorlig denne energikrisen er. Dette ser jeg på som et grunnlag for å besvare problemstillingen «Hvordan brukes krigen i Ukraina i argumentasjonen rundt olje- og gassproduksjonen i Norge?».

Det er ulike meninger om hvorfor vi står i en energikrise i dag og aktørene som er mest fremtredende i denne delen av diskursen er politikere, både norske og europeiske. Enkelte mener at krigen i Ukraina ikke er grunnen til krisen, men at det er en underinvestering i grønn energi over mange år som er årsaken. Det er også aktører fra næringslivet i Norge som deltar i denne delen av diskursen, og det er gjerne de som mener at underinvestering er grunnen til krisen vi står i. Dette støttes opp av andre avsendere som mener at omstillingen har gått for sakte, mens andre mener at den har gått for fort. Det er likevel krigen i Ukraina og Vladimir Putin som oftest nevnes som årsak til hvorfor vi står i en energikrise. Krigen i Ukraina kan føre til den første globale energikrisen og at vi vil få en dobbel krise, både energikrise og klimakrise.

4.2.1 Hvordan håndtere energikrisen?

Utfordringen med energikrisen er å sikre trygg og sikker energitilgang til Europa. Det er alltid et mål for samtlige land i Europa, men målet har fått andre betingelser på grunn av krigen. En av årsakene til energikrisen er at Europa har kuttet store deler import av russisk olje og gass som en sanksjon mot Russland og for nasjoners sikkerhet. Europeiske land ønsker å frigjøre seg fra avhengigheten de har hatt til russisk gass og olje, der for eksempel Tyskland har svært høy importgrad og har vært avhengig av Russland (Bjørnestad, 2022a). For å sikre land som Tyskland energitilgang mens de selv opparbeider seg nok egenprodusert energi, har Norge økt olje- og gassproduksjonen sin og eksportert mer strøm enn tidligere. Hvorvidt Norge skulle gjøre dette og hvordan det eventuelt skulle gjøres, har ikke gått upåaktet hen. En artikkel i VG (Røyne & Folkvord, 2022) fra august viser at partier som Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og stortingsgruppen til Senterpartiet ba om stopp i strømeksporten, på grunn av de høye strømprisene i Norge. De mener at Norge først må ta ansvar for egne innbyggere og deretter kan vi hjelpe resten av Europa. Miljøpartiet de Grønne-nestleder Arild Hermstad kalte dette for «strømnasjonalisme» og uttalte videre:

«I realiteten utspiller det seg en energikrig imellom Russland og Europa. Den norske innsatsen i den konflikten kan ikke være å fortelle resten av Europa at vi stenger strømeksporten». Arild Hermstad, Nestleder MDG.

«Energinasjonalisme svekker Europas motstand mot Putins energiutpressing, og gir han bedre kort på hånden. Norge må bidra på kort sikt med å eksportere det vi kan av gass, men når Putin struper gasstilførselen i Europa så forsterker vi krisen om vi struper strømtilførselen.» Arild Hermstad, Nestleder MDG.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) gir krass kritikk tilbake til Hermstad:

«Det er oppsiktsvekkende at MDG kan være så korttenkte i sin tilnærming til krisen vi står overfor ... Det er det viktigste vi kan gjøre (kontroll over eksporten) for å på lang sikt fortsatt kunne forsyne et svært presset Europa med kraft. Her må MDG gå i seg selv, deres politikk vil kunne utkonkurrere norsk næringsliv og gjøre det vanskelig for norske forbrukere.»

VG presenterer Hermstads uttalelser til Marius Arion Nilsen, FrPs energipolitiske talsmann, som responderer med et tydelig språk:

«Dette er, med respekt å melde, bare vrøvl.»

Funnene i denne delen av diskursen viser at det er politiske uenigheter som skaper en ugunstig stemning for samarbeid og som ikke drar Norge videre til en beslutning som er enstemmig. Fra den enkelte artikkelen henvist til ovenfor kan en tyde at debatten om hvordan vi sikrer trygg og sikker energi til Europa er vanskelig og det er delte meninger innad i Norge om hvordan det skal løses. En kan også se hvordan strøm, energi, olje og gass henger sammen og gjør situasjonen mer utfordrende. Politikerne bruker et tydelig og krast språk for å sette politiske motstandere i et dårlig lys. Det tydelige språket er gjentakende i flere artikler, stort sett fra politikere i konflikt eller næringslivstopper som kritiserer politikere.

4.2.2 Konsekvenser ved fossilt brensel

«For i likhet med masseødeleggelsesvåpen, har fossilt brensel potensial til å ta livet av millioner av mennesker.» (Klassekampen, 2022a).

Ordene er tydelige, og avsender bruker atomvåpen som et virkemiddel for å beskrive hvor farlig fossilt brensel er. Artikkelen sier videre at åtte millioner dødsfall kan knyttes til fossilt brensel og bruker dette som et virkemiddel for å forklare hvorfor det er så viktig å begrense olje og gass. Dette støttes av flere avsendere som mener at vi ikke kan håndtere klima- og energikrisen ved å fortsette produksjon av olje og gass, som i utgangspunktet satte oss i krisene. I denne delen av diskursen identifiserer jeg noen selvmotsigende argumenter. Klimaminister Espen Barth Eide er enig i at det ikke er heldig å benytte krigen i Ukraina som et argument for at vi må fortsette produksjonen i Norge, men at det er behov for at norsk gass erstatter russisk gass (Klassekampen, 2022a). Det er tydelig at flere avsendere mener at norsk olje og gass er viktig i dagens energikrise og at vi må begrense bruken av russisk olje og gass. En kan se at politikere som får spørsmål om videre produksjon av fossilt brensel synes det er vanskelig å svare tydelig. En kan tyde det slik at politikere står i en skvis av klimautfordringer, krig, død og fornybar energi, hvor svaret ofte vil være feil uansett fordi det alltid vil være noe som nedprioriteres. Enten vil klima nedprioriteres fordi Norge fortsetter med produksjon eller så vil Ukraina og sanksjonene mot Russland nedprioriteres fordi vi kutter i produksjon. Politikere står i en vanskelig situasjon hvor de skal blidgjøre flere sterke parter med viktige formål. Diskursen om klimakrisen favner flere argumenter og beslutninger

som oppleves motstridende, fordi det er stor usikkerhet og ingen åpenbar fasit som politikere kan følge.

4.2.3 Politisk nedprioritering av klimakrisen og omstilling

«Utvikle, ikke avvikle» Stavanger Aftenblad (Storhaug & Skorge, 2022).

Overnevnte sitat har blitt det nye slagordet for flere politikere og næringslivstopper, og gjelder olje- og gassproduksjon i Norge. Naturvernforbundet karakteriserer slagordet som: «... vår nye livsløgn i møte med det grønne skiftet» (Storhaug & Skorge, 2022).

Det er flere som spør seg om klimakrisen ikke lenger er like relevant nå som vi står i en energikrise og krigen i Ukraina pågår. SVs klimapolitiske talsperson Lars Haltbrekken tar i når han kritiserer olje- og energiminister Terje Aasland: «*Nok en gang har en norsk minister vært i EU for å pushe fossil energi. Stikk i strid med våre nasjonale og globale klimamål*» (Henmo, 2022b). Politiker Paal Frisvold, nestleder i Oslo MDG, støtter Haltbrekken og uttaler om regjeringens «push» av norsk olje til EU: «*Vi skyr virkelig ingenting, ingen midler, for å tvinge EU til å si at de trenger norsk gass*» (Henmo, 2022b). Det er tydelig at flere av de politiske stemmene, særlig på venstresiden, viser avsky mot Norges oljeproduksjon. Terje Aasland, som selv tilhører venstresiden, men i dette tilfelle oppleves som høyresiden sammenlignet med politikerne fra SV og MDG, ble forlagt kritikken og responderte med: «*Det er helt feil ... De som anklager oss for dette, burde prøve å sette seg inn i den meget kritiske situasjonen som EU befinner seg i*» (Henmo, 2022b). Som tidligere nevnt er det igjen vanskelig for politikere å svare på hvorfor regjeringen velger å gjøre som de gjør.

«*Vi har aldri vært så nær å nå klimamålet*» Fatih Birol, leder for International Energy Agency (Bjørnestad, 2022b).

Den koden som ble mest brukt i min koding var «omstilling». Et stort og bredt begrep hvor de fleste skjønner at det betyr omstilling til grønn energi. Til tross for at det oppleves som mange tomme ord, er det et av ordene som er brukt mest i debatten og avsendere har ulik betydning i hva omstilling betyr for Norge. Som overnevnte sitat tilsier, mener enkelte at vi nærmer oss klimamålet som er satt. Men hva viser diskursen?

Ut ifra datamaterialet kan det se ut som omstillingen er satt på pause i Norge. Etter at krigen brøt ut har Norge hatt en høyere oljeproduksjon enn noen gang tidligere og det er vanskelig å forstå at Norge satser på omstillingen. Bør Norge sette en sluttdato for å fase ut olje og viser energikrisen at vi må akselerere overgangen til grønn energi? Politikerne er som regel enige om at oljen skal fases ut, etter hvert, men enkelte politikere ønsker ikke å love for mye. Klimaminister Espen Barth Eide uttalte at regjeringen ikke ønsker å støtte BOGA (Beyond Oil & Gas Alliance), som er en internasjonal allianse som jobber for å fase ut olje (Klassekampen, 2022b). Han begrunner dette med at BOGA utelukkende rettes mot produksjon og det vil være feil å sette som mål å begrense produksjonen når Europa står i en geopolitisk utfordrende situasjon hvor Europa skal erstatte russisk gass. SV-politiker Lars Haltbrekken og MDGs Une Bastholm mener derimot at det er svært viktig at Norge blir med i BOGA (Klassekampen, 2022b). Bastholm begrunner det med at Norge ville sendt tydelige signaler til verden om at oljenasjonen Norge ønsker å omstille seg og fase ut fossil energi. Diskursen viser at det er uenigheter i hvordan Norge skal forholde seg til fremtiden og hvordan Norge skal fremstilles for andre land i EU og verden.

4.2.4 Utbygging og satsing på grønn energi

«... Ikke alt er oljesvart i Norge» (VG, 2022).

Uttalelsen ovenfor kommer fra Håkon Haugli i Innovasjon Norge. Han mener vi må se mer til Sverige for å skape et mer diversifisert næringsliv hvor små bedrifter og store industribedrifter kan satse og bygge seg opp. Han, som mange andre, ser på krigen i Ukraina som grunnen til energikrisen vi står i. Han mener videre at Norge ligger langt fremme i det grønne skiftet, det være seg energisystemer, elbillading og smarte byer. Han mener vi står overfor en dobbel omstilling, hvor vi skal skape et nytt næringsliv og ut av en råvarebasert økonomi (VG, 2022).

Det er bred enighet om at Norge og Europa må satse på grønn energi, men det sitter tilsynelatende langt inne å kutte ut olje og gass hos flere. Som den kanadiske klimaaktivisten Tzeporah Berman uttalte i november: «*alle landene vet at oljeproduksjonen er nødt til å avta, men alle vil også selge det siste oljefatet*» (Klassekampen, 2022a). Berman er også overbevist

om at krigen vil fremskynde det grønne skiftet og den meningen er hun ikke alene om. Espen Barth Eide sier til VG at han mener det vil bli mer grønn energi som en motreaksjon på Putins energikrig mot Europa. Journalisten stiller spørsmål tilbake om når han tror denne «boomen» vil skje, ettersom det per dags dato fyres med olje og kull. Til det svarer han at utbyggingen allerede er i gang og henviser til utbyggingen av vind på land og havet i Danmark og Tyskland. Danmarks klimaminister Dan Jørgensen uttalte også på klimatoppmøtet i Sharm el-Sheikh at han oppfordrer: «*alle land og myndigheter til å bli med på en styrt utfasing av olje og gass*» (Klassekampen, 2022b). Mange politikere eller aktivister sier det samme - vi må satse grønn energi. Det er også flere som mener at utbyggingen har god fart og Norge ligger godt an. Det er uenighet i diskursen om hvordan Norge egentlig ligger an i omstillingen. Det sies at utbyggingen av grønn energi har god fart, men vi ser likevel en videreutvikling av olje- og gassnæringen. Enkelte mener at det allerede investeres store summer på utvikling av grønn energi, mens andre mener at det ikke er i nærheten av nok. Enkelte mener også at en videre investering i olje- og gassproduksjon hemmer utviklingen av grønn energi, fordi det legges for mye ressurser i en næring som i utgangspunktet bør og skal fases ut.

Ved oppstart forventet jeg at det skulle være mer snakk om olje- og gassproduksjon i Rogalandsregionen før jeg startet arbeidet med analysen. Jeg valgte spesifikt ut aviser fra Rogaland for å få lokalavisenes perspektiv på næringen. Næringspraten i Rogaland som jeg identifiserte handlet i stor grad om arrangementet Offshore Northern Seas (ONS), som ikke lenger skal omtales som «oljemessa», fordi messa nå skal være en møteplass for alle energiformer. Tidligere olje- og energiminister Tina Bru ønsket å vise at Rogalandsregionen er mer enn bare olje og forteller at det er store muligheter innenfor lagring av karbon, havvind og vindkraft på land (Søndeland, 2022b). Jeg ser støtte til Bru sin uttalelse fra seniorforsker Atle Blomgren i Norce, forskningsinstituttet for bærekraftige innovasjoner, som mener at det er mye kunnskap innenfor oljenæringen som er overførbar til havvind (Grøndal, 2022). Diskursen viser likevel at oljenæringen er hovedprioritet i Rogalandsregionen, men det er et ønske om å bruke allerede opparbeidet kunnskap til nye energiformer.

4.2.5 Klimaaktivisters stemme

Klimaaktivisters stemmer og uttalelser om klimaaktivister var annerledes enn stemmene fra andre aktører og kritikk mot andre aktører. Klimaaktivister forstås i denne sammenheng som

mennesker som er over gjennomsnittet opptatt av klima og miljø, de tilhører gjerne en miljøorganisasjon, men ikke noe politisk parti. Det har ikke vært noen utpreget mengde av klimaaktivisters stemme i debatten, men jeg trekker inn det jeg observerte fordi deres stemme ikke nødvendigvis har en politisk agenda på samme måte som partipolitikere. Deres meninger og synspunkter er derfor i stor grad kun knyttet til engasjementet for klima og miljø.

Klimaaktivistene i datamaterialet viser en sterk misnøye til Norge sin fortsettelse av oljeproduksjon og mener det er på høy tid å sette en sluttdato. Enkelte aktivister går så langt som å mene at produksjonen bør stoppe umiddelbart, mens andre mener at vi må hjelpe Europa i krisen, men det bør settes en sluttdato så fort som mulig. Flere aktivister mener også at Norge jobber mot EU som ønsker å avskaffe oljen, ved at Norge ønsker å utvikle oljenæringen mens EU ønsker å nå klimamålene. Enkelte av aktivistene benytter sterke ord for å forklare situasjonen. De sier blant annet at vi kommer til å dø og at livsgrunnlaget vårt, jorda, står i fare for å kollapse om vi ikke avslutter oljenæringen.

Uttalelser om aktivister har i noen grad vært nedlatende. Enkelte har beskrevet klimaaktivister som: «*desperate med skrullede ideer*» (Alstadheim, 2022), og viser til flere av aksjonene som har blitt gjennomført det siste året. Aksjonene som nevnes er da aktivister limte seg fast på Stortinget eller da det ble kastet potetmos og tomatsuppe på berømte malerier i Tyskland og London. Enkelte avsendere mener også at klimaaktivister har skremt investorer bort fra å investere i nye fossilprosjekter og at finansbransjen ikke ønsker å ta del i olje- og gassbransjen. Avsenderne som snakker nedlatende om aktivister har en mer positiv holdning til olje og gass, og de mener at aktivistene ikke skjønner hvilken situasjon Europa står i. Det kan virke som at avsenderne mener at aktivister ser for enkelt på klima- og energikrisen. Klimaaktivistenes stemme i diskursen retter søkelyset mot deres kampsak, nemlig klima. Dette forsterker diskursen om at vi står i to kriser, både energi- og klimakrise. Klimaaktivisters tydelige stemme gjør at politikere må tenke to ganger før de tar en beslutning, fordi aktivistene uttrykker seg på en måte som tydeliggjør klimakrisen og at den ikke skal nedprioriteres til tross for den pågående energikrisen. Stemmen til aktivistene gjør det nødvendigvis ikke noe enklere for politikere å velge hvilken krise som skal prioriteres, men de gjør at klimaet ikke blir glemt.

4.3 Motstand til bærekraftig omstilling

Vi kan anta at nordmenn flest forstår at verden og Europa må bevege seg over til grønn energi, og at olje og gass er ødeleggende for planeten. Likevel er det aktører som viser glede over nye oljefunn, forsvarer olje og gass eller er skeptisk til grønn energi i nærområdet. Hva er grunnen til det? Dette kommer til uttrykk på ulike måter, både indirekte og direkte, men er det motstand? I dette kapittelet ønsker jeg å ta for meg diskursen rundt *motstand til bærekraftig omstilling* som jeg har observert i datamaterialet.

4.3.1 Glede over nye oljefunn

Når man leser om hvordan olje og gass påvirker verden negativt, skulle man tro at nye oljefunn ikke er noe vi skal hylle. Året 2022 har vist at dette er vanskelig. Norge skal konsentrere seg om å håndtere en pågående klimakrise, samtidig som Europa står i en energikrise og Norge er en sentral aktør for å hjelpe Europa gjennom den. Jeg har likevel observert det jeg vil kalle «glede over nye oljefunn» i Norge i debatten. Gassfunnet i Barentshavet, som er det største funnet på sokkelen i 2022, ble omtalt som en julegave av letedirktør Alessandro Barberis i *Vår Energi* (Søndeland, 2022a). Funnet ble gjort i desember i 2022 og retorikken til Barberis tolker jeg som at olje og gass er noe Norge skal drive med i lang tid fremover. Det snakkes videre om hvordan funnet vil realisere gassinfrastrukturen i Barentshavet og de har en langsiktig vekstrategi for Barentshavet, stikk i strid med klimamålene satt i Europa.

Barentshavet omtales som «Norges nye oljehåp» og avsender ser på det som naturlig å øke innsatsen og lete mer i området (Gausen, 2022). Her brukes Europa sin etterspørsel som argument for å utvikle næringen videre. Å vise glede for nye oljefunn kan en se på som en direkte motstand til bærekraftig omstilling. Dette er fordi avsendere mener at det bør innvilges arbeidskraft og ressurser for å fortsette den fossile utviklingen. Det betyr trolig at færre midler vil gå til bærekraftig omstilling som vil redusere den grønne utviklingen. Jeg tolker dette som en direkte motstand til bærekraftig omstilling. Byen som omtales i debatten er Hammerfest og Aftenposten stiller spørsmål om dette er en ny oljeby. For befolkningen i nord er det forståelig at de ønsker å videreutvikle oljeproduksjon i Barentshavet, fordi dette vil føre med seg arbeidsplasser, kapital og oppmerksomhet. Diskursen viser at deler av næringslivet ønsker

olje og gass velkommen i omstillingen, og mener at olje og gass vil være nødvendig for å gjennomføre omstillingen.

4.3.2 Forsvar av dagens energikilder

I datamaterialet er det mye ros til Hammerfest. Innbyggere og politikere opplever at Hammerfest er bygget opp igjen på grunn av den økende oljevirkosomheten i Barentshavet. Det er tydelig at oljen har stor betydning for Hammerfest som by, men også Finnmark i sin helhet fordi det skapes inntekter til fylket. Oljen gjør at Hammerfest blir satt mer på kartet, det etableres flere arbeidsplasser og byen blir mer attraktiv. Ordføreren i Hammerfest omtales også som en nasjonal beskytter av olje og gass, fordi hun syns verdien av oljeproduksjon er så høy. Hun mener også at olje og gass vil være en del av energimiksen i 1,5 gradersmålet, også forbi år 2050 (Gausen, 2022).

EU har vist støtte for at Norge skal fortsette olje- og gassproduksjon etter 2030. Det betyr at det sannsynligvis vil bli mer leting etter olje i Norge. Dette forsvares blant annet av IEA ved at Norge produserer den reneste oljen og gassen, og har langt mindre utslipp enn andre land. IEA og EU ser på Norge som en pålitelig, stabil og langsiktig leverandør av olje og gass, samtidig som vi tar klima på alvor. Det kan oppleves som noe selvmotsigende. Et spørsmål som dukker opp og som rettferdiggjør norsk produksjon, er hvem som skal produsere den nødvendige oljen og gassen, Norge eller autoritære og udemokratiske land? Et slikt spørsmål gjør det enkelt å velge Norge som produksjonsland for de aller fleste, til fordel for Norge, da det vil skape stadig høyere statsinntekter og flere arbeidsplasser. Sylvi Listhaug fra Fremskrittspartiet uttalte i Stavanger Aftenblad: «*de som importerer gass eller kjøper olje av Russland, er med på å finansiere krigen mot Ukraina*» (Søndeland, 2022a). Dette er et godt argument for å selge norsk olje og gass. Vi har sett hva som kan skje når vi gjør oss avhengig av leveranser fra land som kategoriseres som udemokratiske eller autoritære, og dette er noe vi ikke ønsker å gjenta i fremtiden.

Utsagnet «*utvikle, ikke avvikle*», som jeg har nevnt tidligere, går ofte igjen. Enkelte i debatten mener at klimadebatten handler om å sette en sluttdato for norsk oljeproduksjon, mens andre syns dette er en for snever tankegang. Disse personene mener at vi må lete og produsere i Norge så lenge det er etterspørsel i markedet, særlig siden Norge har den oljeproduksjonen

med lavest utslipp. Konserndirektør Kjetil Hove i Equinor mener at Norge skal bli verdens aller siste leverandør av olje (Henmo, 2022a). Denne delen av diskursen opphøyer Norge til et land som skal få gjøre som det vil, fordi vi kan produsere en grønnere olje.

4.3.3 Motstand til grønn energi

Det var lite debatt og direkte utsagn i datamaterialet som uttrykte tydelig at en aktør viste motstand til grønn energi, det være seg for eksempel vindmøller, solceller, hydrogen eller lignende. Jeg observerte kun én stemme i VG som mente at det blir vanskeligere å bygge ut grønn energi, som for eksempel vindkraft, blant annet på grunn av de store naturinngrepene (Engen, 2022). Enkelte kaller vindkraft på land for naturvandalisme, både på grunn av arealet som blir ødelagt under bygging og effekten det vil ha på dyrelivet, som lysforurensning og vibrasjoner i bakken. Vindkraft har tidligere blitt hyllet av miljøaktivister, men nå blir det derimot sett på som en trussel av flere, nettopp på grunn av naturinngrepene. Det er også flere kommuner som generelt sier «nei» til vindkraft i deres lokalsamfunn. Dette er en kollektiv motstand og gjør at det blir vanskelig å innføre vindkraft omkring i Norge. Dette igjen resulterer i at det blir dyrere og vil ta lengere tid å nå klimamålene, fordi vi ikke får benyttet vindkraft på land i like stor grad. Motstand til bærekraftig omstilling kan være en utfordring for aktører som ønsker å bygge ut grønn energi. Denne motstanden består ikke bare av en generell motstand til omstilling. Det finnes også motsetninger innenfor diskursen rundt klima og miljø. Mens noen vektlegger klimaendringene og ser på bærekraftig omstilling som nødvendig for å redusere klimagassutslipp, vil andre fokusere på miljøet og være bekymret for eventuelle negative effekter utbygging av grønn energi har på naturen. Skillet mellom klima og miljø kan skape en ytterligere polarisering og motstand til bærekraftig omstilling. For aktører som ønsker å bygge ut grønn energi kan dette gjøre det utfordrende å få støtte fra ulike interessegrupper og befolkningen generelt. Vi står igjen med at klima og miljø står som to motpoler. Det som en gang ble betraktet som ren grønn energi, viser seg å ha negative virkninger på naturen. Dette kan øke skepsisen også fra aktører som tidligere var tilhengere av grønn energi, men som nå ser på denne typen energi med økt bekymring.

5. Diskusjon

5.1 Tidsutvikling – Har noe endret seg?

For å skape et sammenligningsgrunnlag og en tidsutvikling, brukte jeg i analysen situasjonen for nordmenn før krigen startet. Normalsituasjonen for nordmenn var en verden og mediedebatt uten krig, uten energikrise og lave strømpriser. Klimakrisen var til stede både før og etter krigens start, og en kan sammenligne hvilken rolle og posisjon klimakrisen har fått etter krigens start. Ser vi på debatten som har vært i 2022, sammenlignet med debatten før krigen, har den tilsynelatende ikke endret seg stort uavhengig av at Europa står i en krig. I diskursanalysen til Jensen et al. (2018) redegjør de for olje- og gassdebatten i norsk media og debatten er bemerkelsesverdig lik som i 2022. Politikere fronter at norsk olje er den mest miljøvennlige og at verden er tjent med norsk olje og gass. Utsagnet «*bore etter olje for miljøets skyld*» var fremtredende og oljen blir brukt som en ressurs og mulighet for Norge. I 2018, da boken ble skrevet ble fossilt brensel fremstilt som løsning på klimakrisen, og i likhet med 2022, fremstilles norsk olje igjen som løsningen for klima- og energikrisen.

Den varierende alvorlighetsgraden til klima- og energikrisen som frontes i media kan kobles til Jensen et al. (2018) som understreker at verden i denne hastigheten på ingen måte vil nå klimamålene. Jensen et al. (2018) mener at Norges olje- og gasspolitikk strider mot Parisavtalen, og i dag fortsetter vi i samme tempo med olje- og gassutvinning i Norge. Alvorlighetsgraden er derfor sterkt til stede, og utsagn som karakteriseres som «*håpløse overdrivelser*» blir faktisk benyttet når det «*virkelig er alvor*». De ulike perspektivene hvor enkelte mener at vi står i en «*virkelig alvorlig*» situasjon og et annet perspektiv hvor de mener at Norge skal være den siste oljenasjonen, viser bredden i diskursene. Det er åpenbart at aktørene i diskursene er uenig i hva som er det beste for klimaet og store bedrifter har en egeninteresse for å fortsette oljeutvinning, fordi det er nettopp dette de tjener penger på. Selskap som Equinor har uttalt i debatten at de har stor satsing på grønn energi innad i selskapet, men de ønsker likevel å holde på olje- og gassvirksomheten. Dette viser at utviklingen i bærekraftig omstilling ikke har gått like mye fremover som mange skulle ønske og hva som er nødvendig for å nå klimamålene.

5.2 To kriser – Hva ble prioritert?

Debatten om hvordan vi skal møte klimautfordringer har holdt på i mange år og gjennom diskursen ser det ikke ut til at de kommer frem til én god løsning. I diskursen om hvordan vi skal møte energi- og klimakrisen er det store motsetninger. Fra Dryzeks (2013) teori om miljødiskurser, presentert av Jordhus-Lier og Stokke (2017), er det reformistiske problemløsningsdiskurser og grønn radikalisme som er mest fremtredende i debatten. Innenfor reformistiske problemløsningsdiskurser er det tillit til eksperter og markedet som er fremtredende, og gjennom 2022 har Norge fulgt etterspørselen fra markedet og politiske aktører i Europa. Tillit til eksperter er fremtredende når for eksempel høytstående politikere i EU har bedt Norge om å forsyne vesten med olje og gass. Grønn radikalisme kommer frem gjennom klimaaktivister og kjennetegnes av at endring må skje både i politikken og hos mennesker. I denne diskursen fokuseres det på individer og sosial rettferdighet (Jordhus-Lier & Stokke, 2017).

I delkapittelet om klimaaktivister viser jeg til hvordan noen aktører tar avstand til aktivistenes aksjoner og mener at de ikke forstår den situasjonen Europa står i når det gjelder klima og miljø. Enkelte av klimaaktivistene er derimot tydelig i sin tale og ønsker radikale endringer, som å stoppe produksjonen umiddelbart. Dette er i tråd med grønn radikalisme - mennesker og politikken må endres drastisk for at miljøet skal komme i førersetet (Jordhus-Lier & Stokke, 2017). Likevel handler grønn radikalisme også om sosial rettferdighet, og en umiddelbar stopp i norsk olje- og gassproduksjon vil gå på bekostning av Ukrainas befolkning fordi Russland da vil kunne selge mer olje og gass, som igjen gir dem ytterligere inntekter til å finansiere krigen.

Klimaaktivister er likevel positivt og nødvendig for å føre omstillingen videre, skal vi følge Haarstads (2023) teori. Han snakker om hvordan temaer som vindkraft, bensinpriser og bompenger har skapt debatt og protester og hvordan dette kan være positivt i det lange løp. Ved å protestere og aksjonere vil man tvinge politikere til å ta hensyn til stemmene og gjennomføre omstillingen på en mer rettferdig og inkluderende måte (Haarstad, 2023). Disse type protester er sammenlignbare med aksjonene mot olje og gass, fordi aksjonene vil rette søkelys mot aktivisters stemme og utfordringene vi står overfor blir belyst. Det gjør at politikere også i disse sakene må ta hensyn til stemmene.

Omstilling er et sentralt tema i datamaterialet og det stilles spørsmål ved hva Norge gjør for å sette i gang omstillingen. Haarstad (2023) peker på at omstilling skjer på ulike skalanivå og de er internasjonale, nasjonale og lokale. Olje- og gassnæringen som debatteres her er absolutt både internasjonal, nasjonal og lokal. Olje- og gassnæringen påvirker millioner av mennesker både positivt og negativt, og det gjør omstillingen vanskelig og kompleks. Hovedinntrykket i diskursen er at omstillingen nedprioriteres i Norge på grunn av krigen i Ukraina og politikerne er uenig i hva som bør gjøres. Om vi kategoriserer Arbeiderpartiet sammen med høyresiden i politikken, sammenlignet med SV og MDG, stemmer teorien til Haarstad (2023) godt med at venstresiden ønsker at staten bør gå foran og styre, mens høyresiden mener at markedsmekanismen bør få virke selv, når det gjelder hva slags politikk som vil fungere for omstilling. Debatten om Norge skal ta del i BOGA (Beyond Oil & Gas Alliance), som er en allianse som jobber for å fase ut olje, illustrerer motsetninger i diskursen. Noen aktører mener at Norge bør være et foregangsland og vise at Norge skal fase ut oljen, mens andre aktører mener at det er for tidlig å ta et standpunkt for utfasing på grunn av den geopolitiske situasjonen og at tilgangen til grønn energi ikke er god nok enda for å fase ut oljen.

Begrepet «lock-in» brukes for å beskrive treghet i omstillinger (Haarstad, 2023) og tregheten i omstillingen har vist seg tydeligere gjennom 2022. Krigen i Ukraina sinker omstillingen til Norge, fordi Norge på internasjonalt nivå blir bedt om å forsyne vesten med olje og gass. Det gjør at vi fortsetter å låse oss til å være en olje- og gassnasjon, når blant annet klimakrisen, vitenskapen og Parisavtalen viser at vi bør bevege oss bort fra oljen og over til grønn energi. Haarstad (2023) påpeker at klimaomstilling kan skape konflikt og det er gjennomgående i datamaterialet mitt. Det enes ikke om hvordan dette skal løses på et nasjonalt nivå i tråd med internasjonale ønsker. Haarstad (2023) påpeker likevel at lokale, små endringer som bilfrie soner i byer, har stor påvirkning på andre byer som gjennomfører det samme. Denne teorien kan brukes til å trekke linjer til BOGA. Ved at Norge melder seg inn i BOGA, vil det sende tydelige signaler til andre oljeproduserende land om at Norge ønsker å omstille seg. Teorien er i tråd MDGs Une Bastholm uttalelse om å uttrykke Norges holdninger om olje- og gassproduksjon til resten av verden.

Vasstrøm og Lysgård (2023) viser til at energi har vært roten til politisk uenighet og konflikter de seneste årene, og det stemmer også fra hva vi har sett i 2022. I likhet med Vasstrøm og Lysgård (2023), er dataene mine entydige: grønn energi er løsningen på klima-

og energiutfordringene. Politikere forteller at utbyggingen av grønn energi allerede er i gang, men vi kan likevel se at utbyggingen i Norge går saktere enn hva som er ønskelig fra blant annet europeiske aktører og Parisavtalens krav for å stoppe klimakrisen. Vasstrøm og Lysgård (2023) snakker om viktigheten av å forstå hvordan energiomstilling og den nye teknologien vil påvirke oss. Grønn energi vil skape endringer i natur og byer omkring i Norge, og Norge står ved et veiskille når vi skal over til andre energikilder.

Håkon Haugli fra Innovasjon Norge mener at Norge må se mer mot Sverige og skape et mer diversifisert næringsliv (VG, 2022). Han mener at det må legges til rette for at alle bedrifter kan satse og bygge seg opp. Hendriks (2008) ser på hvordan demokratisk engasjement er viktig for bærekraftig omstilling. Hendriks (2008) viser til hvordan nettverksstyring i Nederland har ført til at ulike samfunnsgrupper, små til mellomstore bedrifter eller andre deler av offentligheten ikke har blitt hørt, og derfor ikke fått deltatt i debatten om hvordan bærekraftig omstilling skal gjøres. Inkluderende nettverksstyring er nødvendig for å oppnå et diversifisert næringsliv som gjør at flere bedrifter kan ta del i omstillingen vi står overfor.

5.3 Motstand – Er den ødeleggende?

I datamaterialet er det flere som uttrykte glede over nye oljefunn. Hammerfest er byen som trekkes frem og kalles for en ny oljeby. Rapporten til Statistisk sentralbyrå kartlegger ringvirkningene av olje- og gassnæringen i Norge. Rapporten viser at de fleste næringer i Norge har leveranser til olje- og gassnæringen og dette gjelder både leverandører og underleverandører. Dette er næringer som verfts- og verkstedindustrien, eiendomsdrift og handel (*Fakta om olje og energi*, u.å.). Det er forståelig at befolkningen i Finnmark er positive til utvikling av oljenæringen når en kan se ringvirkningene det vil ha for stedet. Utvikling av Barentshavet vil ha store positive følger for en liten by som Hammerfest. Arbeidsplasser og inntekter vil skapes, og forhåpentligvis en tilflytting til byen. Å ønske videre utvikling av oljenæringen velkommen i Norge vil for noen karakteriseres som motstand til bærekraftig omstilling, og hvis vi skal tenke i tråd med Parisavtalen og alle aktørene i debatten som sier at vi bør kutte fossilt brensel, så vil det være motstand. Likevel står vi en prekær situasjon med krigen og energikrisen. Utviklingen av oljenæring kan forsvares med argumentene for et utviklet næringsliv i Finnmark og verdiskaping i form av sysselsetting og inntekter. Motsetningene mellom verdiskaping og omstilling er kompliserte, og begge sider av saken er forståelig. På den ene siden er det et geografisk område med høy utflytting som ønsker verdiskaping for å tiltrekke seg flere innbyggere og sterkere næringsliv, mens det på den

andre siden er aktører som mener det er uetisk å starte opp oljenæringen på nye områder, som går imot Parisavtalen.

Forsvar av dagens energikilder er en av motstandsformene jeg så på og de fleste argumentene som gikk igjen var at Norge må produsere og utvinne på grunn av krigen som pågår. En side argumenterer også for at det er riktig å utdanne seg innen oljevirkosomhet. I 2013 falt etterspørselen etter olje- og gassbransjen, og arbeidsledigheten i Norge gikk fra 3,3% til 5% på halvannet år (Hungnes et al., 2021). Det forteller oss at arbeidsplassene i oljenæringen er svært sårbare for endringer i etterspørselen. Å utdanne seg innenfor en industri som trolig skal fases ut i fremtiden og som allerede er sensitiv for etterspørsel, kan skape usikkerhet for unge arbeidstakere. Vi kan likevel se i diskursen at det kan ta mange tiår før olje- og gassnæringen er faset ut, så det er vanskelig å spekulere i hvor mange arbeidsplasser som trengs i næringen i fremtiden.

Kjetil Hove, konserndirektør i Equinor, mener at Norge skal bli verdens aller siste leverandør av olje (Henmo, 2022a). Når vi ser på verdiskapingen som kommer fra oljenæringen, er det forståelig at han ønsker det, både for selskapets skyld, men også Norge og befolkningen. Hove representerer en side av diskursen som illustrerer de økonomiske gevinstene av oljenæringen. I 2018 stod olje- og gassnæringen for 31% av verdiskapingen i næringslivet, som betydde en verdiskaping på 728 milliarder kroner (Fjose & Erraia, 2021). I 2022 hadde Norge en eksportverdi på om lag 1933 milliarder for olje og gass (*Fakta om olje og energi*, u.å.), og denne økningen skyldes krigen i Ukraina. Det er derfor tydelig hvor godt Norge nyter økonomisk av olje- og gassnæringen.

Den direkte motstanden til grønn energi var ikke like til stede som jeg antok da jeg startet. Det er antageligvis for kontroversielt å gå ut i media og si at man er imot noe som skal redde kloden fra å gå under. Det jeg observerte av direkte motstand til grønn energi var motstand til vindkraft. Flere kommuner sier nei til vindkraft og klimaaktivister mener at det er for store naturangrep med negative konsekvenser for dyrelivet. Dette kan knyttes opp mot Not-In-My-Backyard-fenomenet (Wolsink, 2000). Det er mange som er positive til vindkraft i utgangspunktet, men de ønsker ikke at det skal påvirke dem i form av sjenerende utsikt eller støy. Ved at kommuner har myndighet til å si nei til utbygging av vindkraft og det er mange mennesker som ikke ønsker vindkraft i nærområdet sitt, vil det være svært utfordrende å bygge ut vindkraft i Norge. Dette setter omstillingen i Norge flere steg tilbake. Guiden

utarbeidet av Cohen et al. (2014) vil være hensiktsmessig for politikere og næringslivet når vi skal fortsette omstillingen i Norge. Ved å systematisk følge en guide ved utbygging av nye grønne energikilder, vil politikere og næringslivet minimere negative utfall. I datamaterialet ser man at det nordmenn plages av ved nye grønne energiformer, er det som hensyntas i guiden utarbeidet av Cohen et al. (2014). Spesielt punktet i guiden om prosedyre er svært viktig. Norge er bygget på demokrati og vi skal i fremtiden bevege oss bort fra næringen som har gitt oss et velfungerende og rikt velferdssamfunn. Ved å følge guiden for prosedyre, hvor det oppfordres til å involvere befolkningen i planleggingsprosessen (Evans et al., 2011), vil utbyggere og politikere unngå at befolkningen blir overrasket over den nye energiinfrastrukturen. Det vil være fordelaktig å la denne prosessen ledes av en organisasjon som har mye tillit i den aktuelle befolkningen (Dimitropoulos & Kontoleon, 2009), slik at de berørte føler seg hørt i prosessen.

Gjennom analysen er det tydelig at Norge faller innunder «det norske energiparadokset» hvor Norge skal oppfylle klimamålene som er satt og samtidig fortsette med olje- og gassproduksjon (Korsnes et al., 2023). Norges velferdssystem er bygget på olje- og gassnæringen og det sitter langt inne for både mange politikere og den gjennomsnittlige nordmannen å skulle kutte ut den næringen. Det er likevel positivt at dette paradokset fremheves i debatten, fordi det retter oppmerksomhet til en rettferdig overgang hvor vi tar vare på eksisterende arbeidsplasser i næringen, fremtidige arbeidsplasser og at vi skal beholde et godt velferdssystem. For at Norge skal klare den bærekraftige omstillingen må Norge, ifølge Korsnes et al. (2023), ha en tverrgående politikk som inkluderer ulike strategier for å få til en rettferdig overgang. Det betyr at omstillingen må bli et felles tema på alle politiske nivåer, både internasjonalt, nasjonalt og lokalt. Et aspekt som er svært viktig i denne omstillingen er et bredere samfunnsengasjement, da det vil realisere mer rettferdige og langsiktige politiske svar for samfunnet (Korsnes et al., 2023).

Diskursene jeg har identifisert skaper en felles virkelighet med motstridelser og ulike argumenter, og de geopolitiske hendelsene i Europa har formet diskursene og hvordan nordmenn forholder seg til olje, gass, grønn energi og omstilling. De dominerende diskursene, energi- og klimakrise og motstand til bærekraftig omstilling, ser ut til å grønnvaske Norges olje- og gassproduksjon. Kommunikasjonen med politiske aktører i Europa har også hatt stor innvirkning på diskursene og hvordan bærekraftig omstilling omtales i mediedebatten, og hvordan Norge skal håndtere de pågående krisene.

6. Konklusjon

Hvordan brukes krigen i Ukraina i argumentasjonen rundt olje- og gassproduksjonen i Norge?

Krigen i Ukraina er det mest brukte argumentet for å fortsette olje- og gassproduksjonen i Norge. Det argumenteres for at Norge må fortsette å produsere olje og gass for å sikre energiforsyningen i Europa og redusere avhengigheten til Russland sin olje og gass. Andre argumenterer for at Norge bør fase ut olje- og gassproduksjonen umiddelbart eller i nær fremtid for å redusere klimagassutslippene, enten umiddelbart til tross for at krigen er pågående eller så fort krigen er over. Flere av argumentene pålegger Norge en helterolle, hvor Norge med den grønneste oljen skal være den siste oljenasjonen i verden. Dette forsvares med at verden vil trenge olje i mange tiår frem i tid og da er det mest fordelaktig å benytte den grønneste oljen.

Hvilke ulike ståsted kan identifiseres i denne argumentasjonen, hvem representerer disse ståstedene og hvilke argumenter brukes?

Det er ulike ståsteder i argumentasjonen rundt olje- og gassproduksjonen i Norge. Noen argumenterer for videreføring av produksjonen for å få Europa gjennom energikrisen, sikre økonomisk vekst og at oljen er en del av 1,5 gradersmålet. Andre representerer miljøbevegelsen og argumenterer for at Norge må fase ut olje- og gassproduksjonen for å bidra til å begrense klimaendringene og verne om naturen.

De tydeligste aktørene i diskursene er politikere og det er store uenigheter om hvordan Norge skal oppføre seg. Flere politikere er enig i at Norge bør fortsette utvinning av olje og gass i en periode fremover på grunn av den geopolitiske situasjonen, men enkelte politikere ønsker å fase ut oljen tidligere. Argumentene for utfasing av næringen henviser til Parisavtalen og klimautfordringene, men den andre siden henviser til krigen og energikrisen i Europa. En side av diskursen kritiserer også politikerkollegaer for å ikke hjelpe norske innbyggere i energikrisen og mener at Norge først må hjelpe nordmenn og deretter resten av Europa. Debatten mellom energikrisen og klimakrisen var fremtredende blant politikere, hvor det var ytterligere uenigheter. Det fremtredende i diskursen er at politikere har vanskelig å svare for seg når det gjelder prioritering av energi- og klimakrisen. Noen politikere mente at krigen

ville sette fart på den bærekraftige omstillingen ved å fortsette utvinning, mens andre mente at det ikke går an å håndtere krisene ved å fortsette med olje.

Kan en si at det å være for videreføring av olje- og gassproduksjon er det samme som å vise motstand til bærekraftig omstilling?

Å være *for* videreføring av olje- og gassproduksjon er ikke det samme som å vise motstand til bærekraftig omstilling. Mange som argumenterer for videreføring av produksjonen anerkjenner behovet for å redusere klimagassutslippene og satse på fornybar energi, men mener at det må skje gradvis og at olje- og gassproduksjonen fortsatt er nødvendig i overgangsperioden.

Jeg vil likevel si at det å være *for* videreføring av olje- og gassproduksjon er *indirekte* motstand, fordi en gradvis overgang medfører begrensninger på omstillingen som gjør at den går tregere. Videreføring av olje og gass forsvares med den geopolitiske situasjonen som Europa står i, og økonomiske gevinster, som utvikling av næringslivet i Finnmark. Den *direkte* motstanden til bærekraftig omstilling har vist seg ved skepsis til vindkraft i nærrområder og at grønn energi er skadelig for naturen, som vil resultere i en kompleks og langtekkelig utbyggingsprosess. *Direkte* motstand har også vist seg når det uttrykkes glede over *nye* oljefunn. Min tolkning av denne type motstand er at det *ikke* er motstand å ønske videreføring av allerede etablerte oljelokasjoner, på grunn situasjonen verden står i og at vi ikke vet tidshorizonten for hvor lenge olje- og gass vil være nødvendig. Det er derimot motstand til bærekraftig omstilling å ønske etablering av *nye* oljelokasjoner og starte nye søk på sokkelen. Det er å vise motstand til bærekraftig omstilling.

6.1 Videre forskning

Forskning på motstand til bærekraftig omstilling er et relativt nytt felt, men et svært viktig og interessant felt for fremtiden. Norge og verden er inne i en omstilling til grønnere energi, men den går for tregt om vi skal begrense klimautslippene og nå klimamålene som er satt. Det vil være interessant å forske videre på årsakene til motstand og se på dette i ulike samfunnsgrupper. Forskning på hvordan omstilling kan fremmes og gjøres på en hensiktsfull måte vil også gagne samfunnet, og å eksemplifisere vellykkede initiativer for bærekraftig omstilling hvor befolkningen for den aktuelle omstillingen er med i prosessen. Da vil man kunne ta lærdom i hvordan man kan inkludere samfunnet i omstillingen og forhåpentligvis

kan grønne utbyggingsprosjekter iverksettes raskere. Forskning på miljømessige utfordringer og konsekvenser ved videreføring av olje- og gassnæringen i Norge, og Norges fremtidsutsikter som en oljenasjon når verden søker å redusere utslippene vil også være interessant forskning.

7. Kilder

- Alstadheim, K. B. (2022, november 5). Sneglemesterskap i klima runde 27. *Aftenposten*.
- Anshelm, J. & Simon, H. (2016). Power production and environmental opinions – Environmentally motivated resistance to wind power in Sweden. *Renewable & Sustainable Energy Reviews*, 57, 1545–1555.
<https://doi.org/10.1016/j.rser.2015.12.211>
- Bjørnestad, S. (2022a, oktober 10). *Tyskland ruster seg til en vinter uten russisk gass*. E24.
<https://e24.no/internasjonalt-oekonomi/i/00GoeM/tyskland-ruster-seg-til-en-vinter-uten-russisk-gass>
- Bjørnestad, S. (2022b, november 30). IEA-sjefen mener energikrisen får fart på grønn omstilling. *Aftenposten*.
- Bouckaert, S., Pales, A. F., McGlade, C., Remme, U., Wanner, B., Varro, L., D’Ambrosio, D. & Spencer, T. (2021). *Net Zero by 2050*. IEA. <https://www.iea.org/reports/net-zero-by-2050>
- Cohen, J. J., Reichl, J., & Schmidthaler, M. (2014). Re-focussing research efforts on the public acceptance of energy infrastructure: A critical review. *Energy (Oxford)*, 76, 4–9. <https://doi.org/10.1016/j.energy.2013.12.056>
- Cure. (u.å.). *Om CURE*. CURE Project. Hentet 18. april 2023 fra <https://www.cureproject.no/om-cure/>
- Devine-Wright, P. (2007). Reconsidering Public Acceptance of Renewable Energy Technologies: A Critical Review. *Taking Climate Change Seriously: A Low Carbon Future for the Electricity Sector*.
<https://research.manchester.ac.uk/en/publications/reconsidering-public-acceptance-of-renewable-energy-technologies->
- Devine-Wright, P. (2011). Enhancing local distinctiveness fosters public acceptance of tidal energy: A UK case study. *Energy Policy*, 39(1), 83–93.
<https://doi.org/10.1016/j.enpol.2010.09.012>
- Dimitropoulos, A., & Kontoleon, A. (2009). Assessing the determinants of local acceptability of wind-farm investment: A choice experiment in the Greek Aegean Islands. *Energy Policy*, 37(5), 1842–1854. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2009.01.002>
- Dryzek, J. S. (2013). *The politics of the earth: Environmental discourses* (3rd ed.). University Press.
- Engen, R. V. (2022, september 17). NORGES STORE STRØMSKVIS. VG.

- Evans, B., Parks, J. & Theobald, K. (2011). Urban wind power and the private sector: Community benefits, social acceptance and public engagement. *Journal of Environmental Planning and Management*, 54(2), 227–244.
<https://doi.org/10.1080/09640568.2010.505829>
- Fakta om olje og energi. (u.å.). SSB. Hentet 20. mars 2023 fra <https://www.ssb.no/energi-og-industri/faktaside/olje-og-energi>
- Fjose, S. & Erraia, J. (2021). Hva er egentlig sysselsettingseffektene av olje- og gassnæringen? *Praktisk økonomi og finans*, 37(1), 4–16.
<https://doi.org/10.18261/issn.1504-2871-2021-01-02>
- Foucault, M. (1972). *The Archaeology of Knowledge*, trans. Sheridan Smith.
- Gausen, S. (2022, oktober 4). - Skal vi bidra med energi til Europa, må vi lete i nord. *Aftenposten*.
- Grbich, C. (2007). *Qualitative data analysis: An introduction*. Sage.
- Groothuis, P. A., Groothuis, J. D., & Whitehead, J. C. (2008). Green vs. green: Measuring the compensation required to site electrical generation windmills in a viewshed. *Energy Policy*, 36(4), 1545–1550. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2008.01.018>
- Grøndal, K. G. (2022, september 23). Vil du gjøre karriere innen havvind? Dette bør du gjøre. *Stavanger Aftenblad*.
- Hackmann, H. & St.Clair, A. L. (2012). *Transformative Cornerstones of Social Science Research for Global Change*. International Social Science Council.
- Hay, I. & Cope, M. (2021). *Qualitative research methods in human geography* (5th ed.). Oxford University Press.
- Hendriks, C. M. (2008). ON INCLUSION AND NETWORK GOVERNANCE: THE DEMOCRATIC DISCONNECT OF DUTCH ENERGY TRANSITIONS. *Public Administration (London)*, 86(4), 1009–1031. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9299.2008.00738.x>
- Henmo, J. B. (2022a, mai 5). Vil pumpe til siste dråpe. *Klassekampen*.
- Henmo, J. B. (2022b, juni 25). Får oljestøtte fra Brussel. *Klassekampen*.
- Hungnes, H., Strøm, B. & Ånestad, T. K. (2021). *Ringvirkninger av petroleumsnæringen i norsk økonomi* (Nr. 35). Statistisk Sentralbyrå. <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/konjunkturer/artikler/ringvirkninger-av-petroleumsnæringen-i-norsk-okonomi>
- Haarstad, H. (2023). *Innføring i samfunnsgeografi* (J. Cruickshank & J. Aasetre, Red.; 1. utgave.). Fagbokforlaget. <https://www.fagbokforlaget.no/Innf%C3%B8ring-i->

[samfunnsgeografi/I9788245021615](https://www.ssb.no/samfunnsgeografi/I9788245021615)

Høyesteretts avgjørelse av 11.oktober 2021 i HR-2021-1975-S.

IEA. (2012). *World Energy Outlook 2012*. International Energy Agency.

<https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2012>

IEA. (2022). *Norway 2022*. International Energy Agency.

<https://www.iea.org/reports/norway-2022>

Jensen, L. C., Jensen, Ø. & Skedsmo, P. (2018). *Norge og klimakrisen: Debatten om olje og gass i det grønne skiftet* (Bd. 6). Novus forl.

[https://www.nb.no/search?q=oaiid:"oai:nb.bibsys.no:999919933595202202"&mediatype=bøker](https://www.nb.no/search?q=oaiid:)

Johansen, J. P., Røyrvik, J. & Fyhn, H. (2020). Energy efficiency in Norwegian news media. *Nordic Journal of Science and Technology Studies*, 8(2).

<https://doi.org/10.5324/njsts.v8i2.3393>

Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Abstrakt.

[https://www.nb.no/search?q=oaiid:"oai:nb.bibsys.no:999919843770602202"&mediatype=bøker](https://www.nb.no/search?q=oaiid:)

Jordhus-Lier, D. & Stokke, K. (2017). *Samfunnsgeografi: En innføring*. Cappelen Damm akademisk. <https://press.nordicopenaccess.no/index.php/noasp/catalog/book/14>

Jørgensen, M. W. & Phillips, L. (2002). *Discourse analysis as theory and method*. Sage.

Jørgensen, M. W. & Philips, L. (2005). *Diskursanalyse som teori og metode*. Roskilde Universitetsforlag.

Kaldellis, J. K., Kapsali, M., Kaldelli, El. & Katsanou, Ev. (2013). Comparing recent views of public attitude on wind energy, photovoltaic and small hydro applications.

Renewable Energy, 52, 197–208. <https://doi.org/10.1016/j.renene.2012.10.045>

Klassekampen. (2022a, november 14). Vil behandle olje som atomvåpen. *Klassekampen*.

Klassekampen. (2022b, november 17). Ber Norge bli med på oljeslutt. *Klassekampen*.

Korsnes, M., Loewen, B., Dale, R. F., Steen, M. & Skjølvold, T. M. (2023). Paradoxes of Norway's energy transition: Controversies and justice. *Climate Policy*, 1–19.

<https://doi.org/10.1080/14693062.2023.2169238>

Neumann, I. B. (2001). *Mening, materialitet, makt: En innføring i diskursanalyse*.

Fagbokforl. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2016100306032

Newell, P., & Mulvaney, D. (2013). The political economy of the 'just transition'. *The Geographical Journal*, 179(2), 132–140. <https://doi.org/10.1111/geoj.12008>

- Pachauri, R. K., Allen, M. R., Barros, V. R., Broome, J., Cramer, W., Christ, R., Church, J. A., Clarke, L., Dahe, Q., Dasgupta, P., Dubash, N. K., Edenhofer, O., Elgizouli, I., Field, C. B., Forster, P., Friedlingstein, P., Fuglestvedt, J., Gomez-Echeverri, L., Hallegatte, S., ... van Ypserle, J.-P. (2014). Climate Change 2014: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. I *EPIC3 Geneva, Switzerland, IPCC, 151 p.*, pp. 151, ISBN: 978-92-9169-143-2 (s. 151). IPCC.
<https://epic.awi.de/id/eprint/37530/>
- Røyne, H. & Folkvord, M. (2022, august 14). Nasjonalisme. *VG*.
- Shaik, M., Jamil, S. A., Hawaldar, I. T., Sahabuddin, M., Rabbani, M. R. & Atif, M. (2023). Impact of geo-political risk on stocks, oil, and gold returns during GFC, COVID-19, and Russian—Ukraine War. *Cogent Economics & Finance, 11*(1).
<https://doi.org/10.1080/23322039.2023.2190213>
- Sims, S. & Dent, P. (2007). Property stigma: Wind farms are just the latest fashion. *Journal of Property Investment & Finance, 25*(6), 626–651.
<https://doi.org/10.1108/14635780710829315>
- Steffen, B. & Patt, A. (2022). A historical turning point? Early evidence on how the Russia Ukraine war changes public support for clean energy policies. *Energy Research & Social Science, 91*, 102758. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2022.102758>
- Storhaug, R. & Skorge, W. (2022, september 12). Oljefest med nogo åttat. *Stavanger Aftenblad*.
- Søndeland, G. (2022a, mai 2). - Hva i himmelens navn holder dere på med? *Stavanger Aftenblad*.
- Søndeland, G. (2022b, august 30). - ONS er nesten for stort for Stavanger. *Stavanger Aftenblad*.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2023). Sosialkonstruktivisme. I *Store norske leksikon*.
<https://snl.no/sosialkonstruktivisme>
- Tjora, A. H. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (2. utg.). Gyldendal akademisk.
[https://www.nb.no/search?q=oaiid:"oai:nb.bibsys.no:991211776294702202"&mediatyp=pe=bøker](https://www.nb.no/search?q=oaiid:)
- Vasstrøm, M. & Lysgård, H. K. (2023). *Innføring i samfunnsgeografi* (J. Cruickshank & J. Aasetre, Red.; 1. utgave.). Fagbokforlaget.

<https://www.fagbokforlaget.no/Innf%C3%B8ring-i-samfunnsgeografi/I9788245021615>

VG. (2022, desember 19). Nå er de søta lillebror... VG.

Wolsink, M. (2000). Wind power and the NIMBY-myth: Institutional capacity and the limited significance of public support. *Renewable Energy*, 21(1), 49–64.

[https://doi.org/10.1016/S0960-1481\(99\)00130-5](https://doi.org/10.1016/S0960-1481(99)00130-5)

Wuestenhagen, R., Wolsink, M. & Buerer, M. J. (2007). Social acceptance of renewable energy innovation: An introduction to the concept. *Energy Policy*, 35.

<https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85104393461&origin=inward>

